

UN STUDIU DOCUMENTAR INEDIT SEMNAT DE EMIL TIȘCĂ ÎN ANUL 1937 REFERITOR LA VIAȚA ECONOMICO-FINANCIARĂ DIN NORD- VESTUL TRANSILVANIEI INTERBELICE

CLAUDIU PORUMBĂCEAN*

AN ORIGINAL DOCUMENTARY STUDY BY EMIL TISCA IN 1937 ABOUT ECONOMIC-FINANCIAL ACTIVITIES OF THE INTERWAR NORTH-WEST TRANSYLVANIA

ABSTRACT: *Important personality of the Satu Mare liberal movement, Emil Tișcă was born on September 9, 1881 in Bran, Brașov County. In the spring of 1899 he obtains the high-school leaving diploma at the Superior School for Commerce in Brașov, and in the fall of the same year he enrolls at the Oriental Academy of Commerce in Budapest. During his stay in Budapest he was the secretary of the „Petru Maior” Students Society where he had a remarkable activity that led to its consolidation.*

In 1913 he wrote the work În Constantinopol, which appeared at the Alexandru Anca Printinghouse in Gherla, a book that presents a trip made in the Orient with the Oriental Academy of Budapest. He also wrote Bancherul din provincie (economic writing), Trandafirii Sfântului Dumitru, Năsăudul și ce ar trebui să se facă pentru ridicarea lui, O privire asupra vieții financiare și economice din nord-vestul Ardealului.

He was also active in the publishing field, us being aware of his cooperation with the following publications: „Familia”, „Tribuna Veche”, Românu” and „Revista Bistriței”.

In Satu Mare he came in 1924. He had the position of president of the Satu Mare Chamber for Commerce and Industry (1934–1938) and was part of the management of several financial institutions (such as „Banca Românească”) and cultural ones in Satu Mare (“Astra” for example), and was considered during that time as a „good Romanian and especially as an entertainer of some laudable actions”. We herewith mention a part of the positions he had in different

organizations and associations in Satu Mare: president of the „Vasile Lucaciu Reunion of songs and music”; president of „Union of reserve officers”; president of the tennis section of the C.F.R. Olimpia Club; president of the Merchant Reunion etc.

KEYWORDS: *Emil Tișcă, banking system, interwar period, economic crisis, Satu Mare, Maramures, Salaj.*

REZUMAT: *Figură marcantă a liberalismului sătmărean, Emil Tișcă s-a născut în 9 septembrie 1881 la Bran, județul Brașov. În primăvara anului 1899 obține diploma de bacalaureat, iar în toamna aceluiași an se înscrie la Academia Orientală de Comerț din Budapesta. În timpul șederii la Budapesta a fost secretarul Societății studențești „Petru Maior” unde a desfășurat o activitate remarcabilă care a dus la consolidarea acesteia.*

În 1913 a scris lucrarea În Constantinopol, apărută la Tipografia Alexandru Anca din Gherla, o carte care prezintă o excursie făcută în Orient cu Academia Orientală din Budapesta. A mai scris Bancherul din provincie (scriere economică), Trandafirii Sfântului Dumitru, Năsăudul și ce ar trebui să se facă pentru ridicarea lui, O privire asupra vieții financiare și economice din nord-vestul Ardealului.

A activat și pe tărâm publicistic, noi având știre de colaborarea sa la publicațiile: „Familia”, „Tribuna Veche”, Românu” și „Revista Bistriței”.

* Prof. univ. dr. la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, Facultatea de Științe Umaniste, Politice și Administrative; cercetător științific gr. I la Muzeul Județean Satu Mare, domeniul Istoria contemporană a României. Adresa email: claudiupp@yahoo.com.

În anul 1924 a venit la Satu Mare. A deținut funcția de președinte al Camerei de Comerț și Industrie Satu Mare (1934–1938) și a făcut parte din conducerea mai multor instituții financiare (precum „Banca Românească”) și culturale sătmărene („Astra” spre exemplu), considerat în epocă „un bun român și mai ales animatorul mai tuturor acțiunilor laudabile”. Amintim aici o parte din funcțiile deținute în diferite organizații și asociații sătmărene: președinte

al „Reuniunii de cântări și muzică Vasile Lucaciu”; președinte al „Uniunii ofițerilor de rezervă”; președinte al secției de Tenis a Clubului Olimpia C.F.R.; președinte al Sfatului Negustoresc etc.

CUVINTE-CHEIE: Emil Tișcă, sistem bancar, perioada interbelică, criza economică, Satu Mare, Maramureș, Sălaj.

Figură marcantă a liberalismului sătmărean, Emil Tișcă s-a născut în 9 septembrie 1881 la Bran, județul Brașov (pe atunci județul Făgăraș), într-o familie preoțească, tatăl său, Gheorghe Tișcă fiind paroh ortodox la Moeciu de Sus căsătorit cu Maria, născută Enescu.

Primele clase ale școlii primare le-a făcut în comuna Moeciu de Sus, iar clasele III și IV la Bran. De aici trece la Școala reală din Brașov, iar după absolvirea celor patru clase reale a urmat Școala Superioară de Comerț din Brașov. În primăvara anului 1899 obține diploma de bacalaureat, iar în toamna aceluiași an se înscrie la Academia Orientală de Comerț din Budapesta. În timpul șederii la Budapesta a fost secretarul Societății studențești „Petru Maior” unde a desfășurat o activitate remarcabilă care a dus la consolidarea acesteia.

După terminarea stagiului militar de un an a fost funcționar la banca sibiană „Albina”, trecând apoi la banca „Grănicerul” din Dobra, după care vreme de 20 de ani a funcționat la Banca „Mercur” din Năsăud, mai întâi fiind contabil-șef, iar după război în calitate de director. La Năsăud a deținut funcțiile de președinte al „Casinei Române” și secretar general al despărțământului „Astrei”, contribuind la întărirea vieții culturale din zonă.

Războiul l-a făcut în armata austro-ungară, fiind ofițer combatant pe frontul sârbesc și apoi pe cel rusec. A fost decorat cu „Signum Laudis cu săbiile” și cu „Crucea de Cavaler al ordului Francisc Iosif cu săbiile”. La întoarcerea din război a fost comandant al Gărzii Naționale din Năsăud, contribuind la consolidarea situației de acolo, aducând liniște și ordine în acel ținut. Prin Înaltul Decret Regal Nr. 50543–1667 din 9 noiembrie 1922 a fost decorat cu „Coroana României” în grad de ofițer.

În 1913 a scris lucrarea *În Constantinopol*, apărută la Tipografia Alexandru Anca din Gherla, o carte care prezintă o excursie făcută în Orient cu Academia Orientală din Budapesta¹. A mai scris *Bancherul din provincie* (scriere economică), *Trandafirii Sfântului Dumitru, Năsăudul și ce ar trebui să se facă pentru ridicarea lui*, *O privire asupra vieții financiare și economice din nord-vestul Ardealului*.

A activat și pe tărâm publicistic, noi având știre de colaborarea sa la publicațiile: „Familia”, „Tribuna Veche”, „Românul” și „Revista Bistriței”.

În anul 1924 a venit la Satu Mare unde va rămâne până la sfârșitul vieții (1965). Activitatea lui Emil Tișcă pe aceste meleaguri este una remarcabilă, ea fiind prezentată pe larg într-o monografie publicată în anul 2013².

La Satu Mare, Emil Tișcă a avut o activitate și mai rodnică decât la Năsăud, favorizată de climatul care domnea după înfăptuirea idealului național. Enumerăm în continuare câteva din funcțiile deținute la Satu Mare, urmând să completăm apoi aceste informații. A deținut funcția de președinte al Camerei de Comerț și Industrie Satu Mare (1934–1938) și a făcut parte din conducerea mai multor instituții financiare (precum „Banca Românească”) și culturale sătmărene („Astra” spre exemplu), considerat în epocă „un bun român și mai ales animatorul mai tuturor acțiunilor laudabile”. Amintim aici o parte din funcțiile deținute în diferite organizații și asociații sătmărene: președinte al „Reuniunii de cântări și muzică Vasile Lucaciu”; președinte al

¹ „Lucafărul” nr. 6/1914, p. 188, la rubrica *Bibliografie*.

² Porumbăcean, Câmpean 2013, 144 p.

„Uniunii ofițerilor de rezervă”; președinte al secției de Tenis a Clubului Olimpia C.F.R.; președinte al Sfatului Negustoresc (președinte de onoare pe viață)³, vicepreședinte al Clubului Sportiv Olimpia, președinte de onoare al Cercului cultural C.F.R., primul președinte general al Camerei de muncă, președinte al Corpului contabililor experți autorizați, președinte de onoare al Asociației Micilor Industriași și Comercianți Români etc.

Pentru activitatea depusă în domeniul comercial și industrial și pentru serviciile aduse societății sătmărene, Emil Tișcă a fost decorat cu medalia „Meritul comercial clasa I”, iar pentru implicarea sa în promovarea culturii, a bisericii și a învățământului românesc, a fost decorat cu medalia „Meritul cultural clasa I”.

ACTIVITATEA FINANCIAR-BANCARĂ

Având în vedere pregătirea sa profesională și experiența acumulată în acest domeniu, mai ales la Năsăud, după cum am văzut, este mai mult decât firească implicarea lui Emil Tișcă în sistemul bancar sătmărean, având un rol decisiv în dezvoltarea sistemului de credit sătmărean în perioada interbelică, făcând parte din conducerea mai multor instituții financiare.

Emil Tișcă în anii când a fost director al sucursalei sătmărene a Băncii Românești

Deși avea un salariu mai mare față de perioada petrecută la Brașov (7.200 lei), Tișcă se plângea de scumpetea vieții și cuantumul extrem de mare al volumului de muncă de la Satu Mare, în lipsa unui număr suficient al funcționarilor. Aici a dovedit reale calități întrucât, nu numai că a depășit perioada dificilă cauzată de plecarea de la Năsăud (inclusiv despărțirea de Iuliana Tișcă), dar a reușit să treacă și peste anumite sincope financiare continuând o carieră încununată de succes profesional.

În același timp, din această postură de bancher, s-a implicat – potrivit caracterului său – în numeroase activități publice de largă anvergură, așa cum rezultă și din notele autobiografice.

De altfel, la finele anului 1937, Emil Tișcă a publicat lucrarea intitulată sugestiv „**O privire asupra vieții financiare și economice din nord-vestul Ardealului**”, o adevărată radiografie a sistemului economic din această parte a țării și un instrument de lucru deosebit de util pentru istorici⁴.

Sediul principal al Băncii Românești se găsea în București, fiind înregistrată la Tribunalul Comercial Ilfov, secția I, sub nr. 1/1911. În ceea ce privește sucursala Satu Mare a Băncii Românești, aceasta este înregistrată la 4 octombrie 1921⁵.

³ Gheorghiu 1935, pp. 86, 196–198.

⁴ Tișcă 1937.

⁵ Arhivele Naționale Satu Mare (în continuare ANSM), *fond Tribunalul Județean Satu Mare, seria Dosare și registre de firme*, reg. S VII, f. 20, dos. nr. 447 I și 447 II Satu Mare.

La 19 octombrie 1922, Consiliul de administrație îl numește pe Pavel C. Chihaiia directorul sucursalei Satu Mare iar din 8 ianuarie 1925 pe Emil Tișcă în funcția de subdirector (proces verbal al Comitetului de Direcțiune, ședința din 8 ian. 1925). Numirea ca subdirector la Sucursala Satu Mare s-a făcut în baza autorizației Consiliului de Administrație, prin procesul verbal din 6 martie 1924 publicat în Monitorul Oficial nr. 75/4 aprilie 1924⁶.

Pavel Chihaiia avea să rămână în această funcție până în anul 1928, când este transferat la direcția sucursalei din Cernăuți, director al sucursalei devenind Toma Floru.

Sucursala Satu Mare a Băncii Românești avea sediul în Piața Brătianu (astăzi Piața Libertății) nr. 19. Printre angajații Băncii Românești se mai remarcă și Gheorghe Cinca „un demn, harnic și foarte priceput colaborator, a cărui activitate îl onorează în fiecă împrejurare“, procurist era Leon David, iar printre funcționari erau Maria Rădescu, Elena Cora și Aurel Rusu⁷. Instituția s-a remarcat și prin numeroasele ajutoare bănești oferite unor școli din municipiul Satu Mare⁸.

Banca Românească SA Sucursala Satu Mare, Piața I.C. Brătianu, nr. 19⁹

În baza autorizației dată de Consiliul de Administrație prin procesul verbal din 28 martie 1933 publicat în Monitorul Oficial nr. 82/1933¹⁰, cu începere de la 15 noiembrie 1933, Toma Floru, directorul Băncii Românești din Satu Mare, a fost mutat în interes de serviciu la centrala din București, încredințându-se conducerea Sucursalei din oraș lui Emil Tișcă¹¹.

La începutul anului 1940, Emil Tișcă se pregătea de pensionare, anticipând parcă (și nu era pentru prima sau ultima dată) evenimentele ce urmau să vină. Predarea postului s-a făcut pe baza situațiilor existente la 31 martie 1940. În arhivele Băncii Românești Sucursala Satu Mare există un dosar intitulat „Proces verbal cu anexe de predare-primire a activului și pasivului Băncii”¹². Începând cu data de 15 aprilie 1940, noul director al Sucursalei este Nicolae Săveanu.

Societatea și sucursala Satu Mare continuă să funcționeze până în anul 1948 când va fi trecută în subordinea Băncii Naționale a României¹³.

⁶ *Ibidem*, dos. nr. 488, f. 84.

⁷ Gheorghiuță, 1935, p. 214.

⁸ Viman 2007, pp. 295–296.

⁹ Muzeul Județean Satu Mare, *Colecția de documente*, nr. inv. 13102.

¹⁰ ANSM, *fond Tribunalul Județean Satu Mare, seria Dosare și registre de firme*, dos. nr. 488, f. 124.

¹¹ ANSM, *fond Banca Românească Sucursala Satu Mare*, vezi pe larg dos. nr. 2/1930

¹² *Ibidem*, vezi pe larg dos. nr. 10/1940.

¹³ *Ibidem*, dos. nr. 6/1948, f. 11.

CAMERA DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE SATU MARE

Finanțist de excepție, Emil Tișcă s-a implicat în mai multe activități economico-sociale benefice pentru dezvoltarea societății sătmărene interbelice. După mărturisirile lui, este „de sine înțeles” că cea mai bogată activitate a desfășurat-o în domeniile economic, financiar și comercial. A deținut funcția de președinte al Camerei de Comerț și Industrie Satu Mare, Președinte al Bursei de Mărfuri, înființată chiar de el, președinte al Societății exportatorilor de vite, Președinte al Sfatului negustoresc și mai apoi președinte de onoare pe viață al acestei organizații, Președinte al Corpului contabililor experți și autorizați, primul președinte general al Camerei de Muncă, președintele casei Cercuale a Asigurărilor Sociale din Satu Mare și membru în adunarea generală a acestei case la București, fiind considerat în epocă „un bun român și mai ales animatorul mai tuturor acțiunilor laudabile”.

În perioada interbelică activitatea industrială și comercială a fost coordonată de Camera de Comerț și Industrie, Inspectoratul Muncii și Camera de Muncă. Industria și comerțul județului se repartizează între cele două centre: Satu Mare și Baia Mare. La Satu Mare exista, pe lângă o activitate agricolă însemnată, o viață comercială bine ramificată, cu numeroase ramuri și societăți industriale precum Fabrica Astra-Vulcan (UNIO), Fabrica de turnătorie Princz, fabrici de textile, bumbac, fier, cărămidă, mobilier etc.¹⁴ La nivelul județului funcționau 70 de societăți agricole, 3.836 industriale și 1.670 comerciale, totalizând 5.359 de firme. Din această cifră, industria mare este reprezentată de 855 de întreprinderi, industria mică – 2.981, comerțul mare – 450, iar restul era reprezentat de comerțul mixt.

Ritmul de dezvoltare era într-adevăr unul rapid, însă capitalul românesc era destul de neînsemnat și datorită numărului insuficient de persoane pregătite în acest sens. În același timp, industria și comerțul mare, care erau „exclusiv minoritare opuneau o dârză rezistență față de interesele românești”¹⁵.

Camera de Comerț și Industrie căreia îi revenea sarcina de îndrumare și formare în semn național a vieții economice locale nu a putut să răspundă pe măsura așteptărilor acestui deziderat național. O schimbare în afirmarea instituției apare abia atunci când la conducerea sa „*ajung persoane care prin caracterul lor politic și profesional imprimă și aici același principiu de constructivism național, de care era pătrunsă întreaga manifestațiune a vieții publice în acest răstimp. Sub conducerea pricepută și plină de avânt a D-lui Tișcă Emil Camera de Comerț primește o diriguire sănătoasă, prin care se inaugurează o activitate bogată, desfășurată în deplină armonie cu interesele naționale*”¹⁶.

Emil Tișcă s-a preocupat ani de zile pentru deschiderea unei Camere de Comerț și Industrie independentă în Satu Mare, subordonată anterior Camerei de la Oradea¹⁷. A prezidat vreme de 10 ani *Camera de Industrie și Comerț independentă* (subliniază chiar el acest lucru), pentru înființarea căreia lucrase „ani întregi”. A dus o politică neconținută de lămurire a publicului de necesitatea, rolul și importanța acestui organism. Mai mult decât atât, Emil Tișcă a militat pentru menținerea Camerei de Comerț, atunci când s-a pus problema desființării acesteia¹⁸.

La 17 aprilie 1928, Tișcă (director adjunct la Banca Românească în acea perioadă), este ales primul cenzor al Camerei¹⁹, fiind reconfirmat în această funcție la adunarea Consiliului de Administrație a Camerei de Comerț și Industrie Satu Mare din 29–30 octombrie 1928²⁰. Din considerente politice, datorită implicării sale în politica Partidului Național Liberal, s-a încercat îndepărtarea lui din conducerea acestei instituții, fără succes însă. Redăm în continuare un articol din presa vremii, deosebit de sugestiv în acest sens, intitulat „*Și tu Brutus?...*”²¹.

¹⁴ Vezi pe larg Porumbăcean 2005–2008, pp. 91–104.

¹⁵ *** *În serviciul patriei. Dare de seamă asupra realizărilor înfăptuite în județul Satu Mare (1933–1937)*, Satu Mare, 1938, p. 262.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Pentru mai multe amănunte cu privire la constituirea acestei instituții la Satu Mare, vezi pe larg Mica 1998.

¹⁸ „Gazeta Sătmarului”, an VI, nr. 116, 11 martie 1934, p. 2.

¹⁹ ANSM, fond *Camera de Comerț și Industrie Satu Mare*, dos. Nr. 1/1927, f. 125.

²⁰ „Gazeta Sătmarului”, nr. 3, 4 octombrie 1928.

²¹ *Idem*, nr. 14, 18 septembrie 1929.

„Sălbăticia moravurilor politice și ura oarbă a unora din politicienii localnici, s-a manifestat zilele trecute prin un nou fapt. Dl. Emil Tișcă, subdirectorul Băncii Românești din Satu Mare, cenzor al Camerei de Comerț și Industrie, a fost înlocuit prin dl. Aurel Pelle, funcționar la fabrica „Unio”.

La prima aparență totul ar fi normal, guvernul la propunerea prefectului, are dreptul să revoce și să numească pe cine vrea. Cu atât mai mult că dl. Tișcă e membru al partidului național liberal, iar dl. Pelle e național-tărănist.

Dacă analizăm însă faptul mai amănunțit, vedem că s-a înlocuit un vechiu și distins expert contabil, un foarte bun român, care nicicând nu s-a așșat pe teren politic, ci a lucrat mult, mult, pe teren național și economic. Dânsul a colaborat la toate acțiunile românești din oraș, a organizat în mare parte Corpul contabililor, a fost profesorul comisiei de examinare a experți-contabililor (examinând nu de mult pe dl. Pelle). E o jignire nemeritată adusă acestui inimos român și o sfidare a principiului de a lăsa pe oamenii de omenie să-și facă datoria față de țară, indiferent în care partid ar fi.

Ne doare această intoleranță politică pe care noi nu am profesat-o niciodată, nici în opoziție și nici la putere. Dl. Pelle pe care-l cunoaștem de un tiner silitor și de treabă, va putea face gestul elegant de-a nu primi postul de cenzor. Ar fi un gest înțelegător și frumos, de-a nu lua locul unui profesor de ieri și coleg mai expert de azi.

Și atunci poate li se vor deschide ochii și acelor cari au luat o măsură atât de ... pripită.”

Timp de zece ani cât a prezidat această instituție (până la cedarea Ardealului de nord în 1940), a desfășurat o activitate remarcabilă în vederea organizării comerțului sătmărean, convingând publicul mare de rolul și importanța acestei camere. A folosit orice prilej pentru înființarea de noi instituții comerciale, sprijinind în același timp pe cele existente. Putem aminti aici demersurile pentru înființarea unui abator performant care să poată face exporturi sau continuarea șoselei principale de la Cluj prin Satu Mare ce urma să lege România de Cehoslovacia iar acest lucru era foarte benefic pentru mediul de afaceri din județul nostru.

Au fost sprijinite atât moral cât și material cele două licee comerciale (de băieți și fete) din Satu Mare.

Cea mai bogată activitate a acestei camere a fost între anii 1935 și 1939, după recunoașterea ei de cameră independentă, culminând cu:

- Înființarea sindicatului exportatorilor de vite
- Înființarea Bursei de mărfuri
- Consolidarea Sfatului negustoresc
- Înființarea Liceului comercial de fete
- Amenajarea mai multor expoziții cu târguri de mostre
- Congresul general al Comercianților din Ardeal
- Ședința jubiliară a Camerei de Comerț pentru sărbătorirea a 10 ani de activitate

Presa remarca faptul că la 10 octombrie 1934 a avut loc Congresul Comercianților din Satu Mare, prezidat de Emil Tișcă, în calitate de președinte al Camerei de Comerț²².

În 1937, cu ocazia organizării Târgului de mostre, Conducerea Camerei de Industrie și Comerț, prin Emil Tișcă, a intervenit pentru acordarea trecerii în România prin punctul Petea fără pașaport, pentru vizitarea expoziției²³. O vie propagandă a manifestat Emil Tișcă în acea vară a anului 1937 pentru realizarea în bune condiții a evenimentului²⁴. Deschiderea expoziției a avut loc în 15 august. Și de această dată presa remarca meritele „eminentului președinte” și excelentul spirit organizator al lui Emil Tișcă²⁵.

Pentru încheierea relațiilor economice și sprijinirea intereselor comercianților și industriașilor, ca un foarte bun cunoscător al rolului ce-l au bursele de mărfuri, prin concentrarea la un loc a tuturor cererilor și ofertelor, în special la cereale și oleaginoase, în anul 1936, Emil Tișcă a pus bazele **Bursei de mărfuri**

²² *Idem*, nr. 131, 10 octombrie 1934.

²³ *Idem*, nr. 203, 22 august 1937.

²⁴ *Idem*, nr. 201, 8 august 1937.

²⁵ *Idem*, nr. 204, 29 august 1937.

din Satu Mare, fiind primul președinte ales. De numele său se leagă, practic, întreaga activitate a acestei instituții, organizarea și funcționarea sa. Mai concret, Bursa de Mărfuri din Satu Mare a fost înființată prin Decretul Regal nr. 261 din 26 februarie 1936. Prin adunarea generală ținută la 15 martie 1936 s-a constituit Asociațiunea Bursei de Mărfuri din Satu Mare numărând, în aprilie același an, 130 de membri. Sediul Bursei era în Palatul Camerei de Comerț și Industrie din P-ța Trianon nr. 3²⁶.

În data de 18 martie 1936 are loc prima ședință a Comitetului Bursei care i-a ales ca președinte pe Emil Tișcă (președintele Camerei de Comerț și Industrie, directorul Băncii Românești sucursala Satu Mare), ca vicepreședinți pe dr. Ștefan Cherecheș (primarul municipiului Satu Mare și directorul firmei „Credința”) și Mihail Sumuk (deputat și exportator de vite), iar ca secretar pe Ioan Grecu, secretarul Camerei de Comerț și Industrie Satu Mare. Bursa funcționa cu următoarele cinci secțiuni:

- Cereale și semințe
- Lemn
- Fructe
- Import
- Diverse

La 4 aprilie 1936 aderă la Federala Burselor de Mărfuri din Ardeal și Banat cu sediul în Timișoara. Având ca obiect principal de activitate încheierea de tranzacții comerciale, pe lângă Bursă funcționau 3–6 mijlocitori oficiali, inițial numiți, apoi angajați pe bază de concurs, proveniți dintre comercianții cu vechime și experiență. Mijlocitorii oficiali trebuiau să depună la C.E.C. o garanție în sumă de 50.000 lei. La înscrierea în rândurile Asociației Bursei, fiecare membru (firmă) achita o taxă de 500 lei, 8 lei timbru fiscal și un leu timbru aviatic²⁷.

Emil Tișcă a pus bazele **Camerei de Arbitraj**, având ca președinte un judecător al Tribunalului din Satu Mare, numit printr-o decizie a Ministerului Justiției, care judeca litigiile apărute în urma tranzacțiilor, soluționând nenumărate cereri. De asemenea, a dispus redactarea unui Buletin oficial al Bursei, a cerut și obținut numirea unui mijlocitor oficial pe lângă bursă și a înaintat o serie întreagă de memorii către Ministerul Economiei Naționale cu propuneri care ar trebui să se regăsească în noua lege a burselor, multe dintre acestea regăsindu-se în textul legii.

Tot la inițiativa lui Emil Tișcă, pe lângă Bursă funcționa o Cameră de Arbitraj. În anul 1937 s-a constituit pe lângă această Bursă un laborator de analize pentru porumb²⁸. La cererea solicitanților, Bursa de Mărfuri efectua expertize oficiale asupra calității mostrelor de cereale contractate prin intermediul unor comisii de experți cuprinzând un președinte, doi membri și un grefier. Constatările erau consemnate într-un proces verbal. Pentru expertize se încasa un comision (taxă). De asemenea, aviza contractele de export. Spre exemplu, în anul 1939, au fost avizate 402 contracte de export, însumând 17 milioane kg de produse în valoare de 137 milioane lei. Pe plan intern au fost încheiate 430 de tranzacții, respectiv 7 milioane kg de produse în valoare de 15,2 milioane lei. Exporturile avizate de Bursă și trecute prin Vama din Satu Mare se îndreptau prioritar spre țările învecinate, dar și spre Italia, Olanda, Belgia, Germania, Franța, Danemarca, Palestina, SUA ș.a²⁹.

Anexarea Rusiei Subcarpatice în martie 1939 de către Ungaria și ocuparea Poloniei în același an, au avut ca efect pierderea unor importante debușuri și tăierea comunicațiilor spre Europa Centrală. În anul 1940, Asociația Bursei număra doar 113 membri: 80 de firme individuale, 12 firme sociale și 21 de societăți anonime. Ultimul document înregistrat poartă data de 28 august 1940, Bursa de Mărfuri din Satu Mare

²⁶ ANSM, fond Camera de Comerț și Industrie Satu Mare, *Istoricul instituției* (Bujor Dulgău – manuscris), f. 1.

²⁷ ANSM, fond Camera de Comerț și Industrie Satu Mare, *seria Bursa de Mărfuri, Istoricul instituției* (Bujor Dulgău – manuscris), f. 2.

²⁸ Muzeul Județean Satu Mare, *Colecția de documente*, [Caiet testamentar], nr. inv. 30.147 MO, f. 52–53.

²⁹ ANSM, fond Camera de Comerț și Industrie Satu Mare, *seria Bursa de Mărfuri, Istoricul instituției* (Bujor Dulgău – manuscris), f. 2.

încetându-și activitatea în contextul anexării Transilvaniei de Nord la Ungaria în urma Arbitrajului de la Viena din 30 august 1940.

Emil Tișcă a reușit să grupeze în jurul acestei instituții toți factorii economici din județele Satu Mare, Sălaj și Maramureș, fapt ce a contribuit enorm la dezvoltarea vieții comerciale și industriale din această regiune.

În primăvara anului 1935, adunarea generală a **Sfatului Negustoresc din Satu Mare** îl alege cu unanimitate ca președinte pe Emil Tișcă. Acesta va încerca în această calitate să soluționeze disensiunile dintre comercianții locali cu intenția de a „închea într-un mănunchiu pe toți comercianții cu aspirații atât de opuse, cari paralizau orice acțiune binevoitoare și sănătoasă”³⁰. Datorită numărului mare de atribuții și demnități pe care le avea, Tișcă este nevoit să se retragă de la conducerea Sfatului, însă a fost ales cu unanimitate ca președinte de onoare pe viață al Sfatului Negustoresc din Satu Mare.

În anul 1936 Emil Tișcă a fost ales de către adunarea generală a **Corpului contabililor experți și autorizați** ca președinte, calitate pe care o va deține până în anul 1940³¹, însă activitatea sa în cadrul acestei instituții este mult mai veche, presa vremii semnalând prezența sa la 7 februarie 1932 la Adunarea generală a Corpului Contabililor³². În calitate de președinte a organizat Casa de Depuneri și împrumut a corpului și a intervenit pe lângă toate instituțiile publice din județul Satu Mare ca verificările contabile și toate expertizele să fie efectuate în primul rând de membrii acestui corp. De asemenea, a organizat mai multe conferințe de specialitate pentru creșterea nivelului profesional al contabililor.

Discuțiile cu privire la alegerea unei noi conduceri a **Camerei de Muncă din Satu Mare** s-au intensificat în primăvara anului 1933³³. În adunarea generală de constituire din 7 mai 1933, Emil Tișcă a fost ales cu unanimitate de voturi primul președinte al Camerei de Muncă din Satu Mare³⁴. Datorită faptului că acesta a condiționat alegerea sa de anumite „postulate în favoarea blocului românesc, cari însă nu au fost respectate de către blocul minorităților”³⁵, în cursul aceluiași an, și-a înaintat demisia de la conducerea acestei instituții.

În urma demisiei lui Emil Tișcă din funcția de președinte al Camerei de muncă din județul Satu Mare, a fost ales președinte dr. Eugen Bota, inginer, directorul Uzinei electrice a municipiului. În postul de secretar general al Camerei a fost numit avocatul Ștefan Anderco³⁶.

La 23 noiembrie 1934, Emil Tișcă a fost ales cu unanimitate de voturi ca președinte al **Casei asigurațiilor sociale din Satu Mare**, anterior acestei numiri având calitatea de membru în consiliul de administrație al acestei instituții. Și de această dată el s-a implicat profund în activitatea acestei case, înaintând mai multe memorii către Ministerul Sănătății și ocrotirii sociale în care arăta problemele cu care se confruntă această zonă, insistând pentru construirea unui palat al asigurărilor la Satu Mare în care să funcționeze Casa cercuală și un spital la Baia Mare. Rezultatul acestor demersuri s-a concretizat prin alocarea în bugetul anului 1935/1936 a sumei necesare pentru construcția Spitalului din Baia Mare care s-a și construit, iar în bugetul anului 1936/1937 s-a inclus suma de 7.000.000 lei pentru construcția Palatului Casei cercuale, însă clădirea nu s-a mai construit datorită schimbărilor survenite pe scena internațională.

Din anul 1935, Emil Tișcă a fost numit membru în adunarea generală a Casei Centrale a asigurărilor sociale.

³⁰ Muzeul Județean Satu Mare, *Colecția de documente*, [Caiet testamentar Emil Tișcă], nr. inv. 30.147 MO, f. 53–54.

³¹ *Idem*, f. 54.

³² „Gazeta Sătmarului”, nr. 63, 10 februarie 1932.

³³ *Idem*, nr. 90, 7 mai 1933.

³⁴ *Idem*, nr. 91, 21 mai 1933.

³⁵ Muzeul Județean Satu Mare, *Colecția de documente*, [Caiet testamentar Emil Tișcă], nr. inv. 30.147 MO, f. 55.

³⁶ „Gazeta Sătmarului”, nr. 94, 1 iulie 1933.

PERIOADA REFUGIULUI. MĂRIRE ȘI DECĂDERE

După ce în toamna lui 1940 granițele României Mari au fost sfârtecate, Emil Tișcă se refugiază, în urma expulzării, după propria-i mărturisire, în hotarele neatînse. Se va stabili la Brașov, aproape de ținuturile sale natale.

La 8 septembrie 1943, aflat fiind în refugiu la Brașov, Emil Tișcă își scrie testamentul cu o minuțiozitate exemplară care l-a caracterizat în toată cariera sa, lăsând posterității toate doleanțele sale cu privire la bunurile deținute și viitoarea lor destinație. Educația primită și studiile efectuate i-au permis să ocupe poziții importante în societate, iar după munca de-o viață a reușit să dețină o avere importantă. Un filantrop în adevăratul sens al cuvântului, Emil Tișcă a donat de-a lungul vieții sume importante de bani și bunuri de valoare în scop caritabil, fiind profund recunoscător bursei primite de Fundația „Gojdu” în anii studenției de la Budapesta³⁷.

Finalul testamentului este unul emoționant, adresat divinității cu dorința ca „bunul Dumnezeu să-i ajute și soției mele în restul peregrinării sale prin lumea aceasta, și să ocrotească, ajute și cărmuiască destinele neamului nostru românesc spre deplina sa integritate națională, curmând suferințele celor vremelnici despărțiți de patria mamă și înjugați acum din nou la chinurile suferințelor de martiri, ajutându-l să ajungă la o viață ideală și la o culme încă neajunsă de nici un neam, răsplătindu-l astfel de prea multele jertfe și suferințe îndurate în cursul atâtor veacuri”.

Din păcate, nici după anularea Arbitrajului de la Viena, el nu revine imediat pe meleagurile sătmărene, de care era atât de atașat nu doar profesional dar și sentimental. După preluarea puterii de către comuniști, Emil Tișcă este ridicat din locuința sa de la Brașov și deportat în gulagul Bărăganului cu domiciliu forțat. Emil Tișcă se alătură deci liberalilor sătmăreni Valeriu Pop, Valeriu Roman, Vasile Scurtu, Augustin Tibil, dr. Ioan Șuta, Vasile Țânțaș, Mihai Boca, Ambroziu Nicoară, etc., care au fost pedepsiți de regimul comunist, unii doar pentru simplul fapt că au activat în P.N.L.

După acest „periplu forțat”, familia Tișcă revine la Satu Mare, având ultimul domiciliu în locuința socrilor săi de pe str. Ștefan cel Mare nr. 17 până la sfârșitul vieții. Emil Tișcă a încetat din viață la 1 aprilie 1965 în locuința sa, decesul fiind anunțat de un apropiat al familiei, dr. Moldvai Adalbert care locuia pe str. Vörösmarthy nr. 3 (azi str. Marsilia). Cauzele decesului au fost uremie cronică, sensibilitate cu casexie, insuficiență cardio-renală totală și arteroscleroză cerebrală.

Probabil că a avut parte de o înmormântare așa cum și-a dorit, simplă; împrejurările nici nu puteau permite o altfel de îngropăciune. Ajunși la acest moment este necesar să reproducem cuvintele sale din *Testamentul* redactat în toamna anului 1943. La data morții lui Emil Tișcă granițele României fuseseră parțial refăcute, chiar dacă nu s-a refăcut „deplina integritate națională”. Cuvintele acestea ale lui Emil Tișcă vin să rezume o viață dăruită neamului din care s-a născut: „**Sufletul meu îl închin bunului și atotputernicului Dumnezeu, rugându-l Să-mi ierte toate greșalele păcătuite în cursul vieții dăruite, de asemenea mai rog pe bunul Dumnezeu să-i ajute și soției mele în restul peregrinării sale prin lumea aceasta, și să ocrotească, ajute și cărmuiască destinele neamului nostru românesc spre deplina sa integritate națională, curmând suferințele celor vremelnici despărțiți de patria mamă și înjugați acum din nou la chinurile suferințelor de martiri, ajutându-l să ajungă la o viață ideală și la o culme încă neajunsă de nici un neam, răsplătindu-l astfel de prea multele jertfe și suferințe îndurate în cursul atâtor veacuri**”³⁸.

*

* *

Așa cum am amintit la începutul articolului, la finele anului 1937, Emil Tișcă a publicat lucrarea intitulată sugestiv „*O privire asupra vieții financiare și economice din nord-vestul Ardealului*”, apărută

³⁷ Muzeul Județean Satu Mare, *Colecția de documente*, [Caiet testamentar Emil Tișcă], nr. inv. 30.147 MO, f. 34–35.

³⁸ *Ibidem*, f. 35.

la Editura Revistei „Viața Socială CFR”, tipărită de „Presa liberă” din Satu Mare, o adevărată radiografie a sistemului economic din această parte a țării și un instrument de lucru deosebit de util pentru istorici³⁹. Această lucrare, necunoscută din păcate istoricilor preocupați de această zonă și de acest subiect, se găsește în Colecțiile speciale de la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj Napoca, fiind deținut doar un singur exemplar. Lucrarea este redactată în format A5 și cuprinde 27 de pagini, care vor fi prezentate integral în anexa acestui material pentru a putea deveni un instrument de lucru util cercetătorilor interesați.

Lucrarea se referă la județele Satu Mare, Maramureș și Sălaj, în structura administrativ-teritorială a perioadei interbelice⁴⁰. În prima parte, autorul face o trecere în revistă a sistemului financiar din perioada dualistă și a Primului Război Mondial, trecând apoi la perioada României Mari până la sfârșitul crizei economice din anii 1929–1933, reușind să surprindă primii ani ai relansării economice și financiare după ieșirea din criză.

Primul institut financiar a luat ființă în Ardeal și nu în Ungaria, este de părere Emil Tișcă. Sașii din Brașov au înființat în anii 1830–1831 prima bancă numită „Kronstädter Allgemeiner Sparkassa” (Casa de Păstrare Generală din Brașov), urmând ca abia în anii 1839–1840 să se constituie, pe aceleași baze, primul institut financiar maghiar la Budapesta sub numele de „Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület” (Prima Casă de Păstrare a Patriei din Pesta). În continuare se face o trecere în revistă a acestor instituții financiare, evoluția acestora fiind marcată de Revoluția de la 1848, dar mai ales de crahul financiar vienez din anul 1873, care a dus la dispariția a peste jumătate din băncile existente. Începând cu anul 1880, datorită noilor legi comerciale și de execuție din 1881, „se începe cicatrizarea rănilor pricinuite de dezastrul dela 1873 contribuind la acest nou avânt și refacerea căilor ferate, a creditului și abundența de capitaluri din străinătate”⁴¹.

Concomitent cu înființarea de mari bănci destinate finanțării și relansării comerțului și industriei, începe să se dezvolte și sistemul cooperăției, lucrându-se intensiv pentru înființarea Cooperativelor de Credit și de Consum.

Autorul menționează că primele instituții financiare române în Ardeal se înființază în anii 1871 și 1872. În anul 1871 se înființază Reuniunea de împrumut și păstrare „Aurora” din Năsăud, și însoțirea de Credit și Păstrare din Rășinari, iar în anul 1872 ia ființă: banca „Albina” Institut de credit și economii, din Sibiu. După 12 ani, se înființază în 1884 banca „Furnica” din Făgăraș și „Cassa de Păstrare” din Săliște, iar în anul următor s'au pus bazele băncilor „Ardeleana” din Orăștie „Timișiana” din Timișoara, Reuniunea de împrumut și Păstrare din Ilva Mare și „Speranța” din Boigoprun.

“Sub flamura celui mai sfânt și mai nobil ideal al altruismului jertfind an de an din dividendele acționarilor și veniturile conducătorilor sute de mii de coroana aur pentru scopuri culturale și filantropice și acordând credite țărânilor române sărace, dar foarte sărăcuțoase și muncitoare pentru procurări de moșii scoase din mâinile grofilor unguri cheflii și cheltuitori, au crescut și au progresat aceste fortărețe economice, dându-și cel mai sublim tribut la conservarea, consolidarea și progresul economic al românilor de pe aceste plaiuri. Sub aceste auspicii și cu lozinca de mai sus se înființază rând pe rând în Ardeal până la izbucnirea războiului mondial în total 151 de institute financiare românești”⁴².

În zona de nord-vest a Transilvaniei primul institut românesc s-a înființat în anul 1886 și anume: „Silvania” din Șimleul Silvaniei. În 1892 se înființază „Sătmăreana” din Seini, apoi la 1897 „Sălăgeana” din Jibou, la 1898 „Riureana” din Copalnic-Mănăstur, la 1901 „Chiorana” din Șomcuta Mare, la 1905 „Codreana” din Săsești, la 1906 „Aurora” din Baia Mare, la 1909 „Vulturul” din Tășnad, iar la 1910 „Maramureșana” din Sighetul Marmației.

³⁹ Tișcă 1937.

⁴⁰ Pentru zona Satu Mare cu privire la sistemul industrial și financiar-bancar vezi Porumbăcean 2005–2008, pp. 91–104; Porumbăcean 2013, pp. 85–112.

⁴¹ Tișcă 1937, p. 5.

⁴² *Ibidem*, pp. 5–6.

Este evident că evenimentele din timpul Primului Război mondial au afectat puternic sectorul financiar-bancar, efectele sale făcându-se simțite și după Marea Unire. „Cine se mai interesa de micile bănci dela sate, cari au luptat cu atâta elan și dârzenie pentru ridicarea materială a țaranului român. Lăsate în voia soartei, părăsite de conducătorii lor de eri, fără nici o busolă de orientare, au ajuns ca niște case de hârtie pe un fundament de nisip. Aproape toate aceste bănci și-au uitat cu totul de vechea lor chemare, ca și cum în noua eră a libertăților nu ar mai fi fost nevoie de nici o directivă, unele s'au avântat în tot felul de afaceri comerciale sau exploatări peste puterile lor, cari le-au înghițit capitalurile și le-au adus în scurt timp la faliment, sau în pragul falimentului. Rând pe rând au fost nevoie să-și tragă obloanele încă înainte de trista eră a conversiunii, căzând prada propriilor păcate și greșeli: banca „Sătmăreana” din Seini, „Vulturul” din Tășnad, precum și „Aurora” din Baia-Mare.

S'au putut, menține în urma unei conduceri mai bune „Maramureșana” din Sighet, „Silvania” din Șimleu, „Salageana” din Jibou și „Chiorana” din Șomcuta.

În primul moment după unire și băncile minoritare desorientate au căzut în aceiaș greșală avântându-se în tot felul de speculațiuni, în urma abundenței de numerar, sucombând chiar înaintea băncilor românești. Cunoaștem, despererea deponenților în urma falimentului băncilor Comerciale: Ludovic Roth etc. toate falimente frauduloase, caracteristice poporului ales al lui Israel.

În urma devalorizării continue a leului și a celorlalte valute, fiind atât în țară, cât și în străinătate o abundență prea mare de numerar, au răsărit ca ciupercile băncile noi, dintre cari unele, cari au avut o conducere bună, s'au menținut și au progresat, altele cu conducere mai slabă au sucombat.

Între bine reușitele bănci noi înființate după unire amintim aci „Casa Noastră” din Satu-Mare, care s'a ridicat în scurt timp în fruntea băncilor românești din Ardeal, întrecând chiar cele mai vechi și mai mari bănci ardelen, cu excepția „Albinei”.

S'au mai înființat după unire încă „Banca Română” s. a. și „Creditul Agricol Sătmărean” din Satu-Mare, „Banca Comercială din Maramureș” din Sighet, „Banca Osana” din Negrești, „Banca Comercială și Industrială Sălăgeană” din Șimleul Silvaniei, „Banca Populară” din Șomcuta și tot în Șomcuta pe ruinele unui institut financiar unguresc „Banca Chioarului”, iar în Satu-Mare, „Prima Cassă de Economii”.

Unele din ele din cauza slabei conduceri au sucombat. Aci amintim: Banca Română, altele au lichidat de bună voie: Creditul Agricol Sătmărean, iar celelalte mai vegetează și azi.

Pe lângă băncile locale și-au deschis filiale aci și cele 2 bănci mari din capitală: Banca Românească și Banca Marmorosch, Blank & Co., aceasta din urmă ajungând în faliment și-a desființat și sucursala ei de aci. Desemenea au mai deschis sucursale și Banca Chrissoveloni, afiliindu-și Banca Română și Banca Fuzionată din Oradea. Ambele însă negăsind conveniență și-au retras sucursalele⁴³.

În continuare autorul prezintă defalcat pe localități, băncile românești și cele maghiare sau evreiești, cu capitalul de care dispuneau, din județele Satu Mare, maramureș și Sălaj (vezi anexa).

„Activul total al băncilor înșirate mai sus este de lei 1.440.000.000. – Din acesta, pe județul Satu-Mare se repartizează cca. 1 miliard lei din care asupra orașului Satu-Mare cade un activ de 860 milioane lei; asupra băncilor din județul Sălaj un activ de 350 milioane Lei și asupra băncilor din județul Maramureș un activ de 90 milioane Lei⁴⁴.

Urmează apoi o analiză pertinentă a cauzelor care au generat marea criză economică, cu un accent asupra particularităților locale ce au agravat acest marasm economic și social. „Dar în afară de aceste motive generale ale crizei, mai avem multe, foarte multe motive de ordin local, cari au agravat și mai mult criza. Neplata la vreme a bonurilor de tezaur ale statului, schimbul mult prea târziu al monetelor străine din noule teritorii, – dând astfel naștere la fraude enorme în dauna statului, moratoriul plăților externe, consolidarea întârziată și defectuoasă a datoriilor externe, impozitele enorme și neconținut sporite, urcarea continuă a taxelor de transport, reducerea tarifelor vamale pentru articolele cari se fabricau în țară, acordarea de comenzi

⁴³ *Ibidem*, pp. 8–9.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 13.

mari în străinătate cari foarte ușor se puteau efectua de industria națională, nerespectarea angajamentelor statului, amestecul său în stabilirea prețurilor mărfurilor industriale și în afacerile private, fabricarea de legi nenorocite – cari au ruinat creditul, încrederea în instituțiile industriale și bancare, neplata la timp a furnizorilor statului, neplata la timp a salariilor funcționarilor de stat, neplata dobânzilor la sumele datorate de stat – câtă vreme industriile trebuiau să plătească dobânzi uzurare, încurajarea speculatorilor, lipsa de continuitate a legilor, neechilibrarea bugetului statului și a diferitelor regii autonome, împrumuturile cele grele și mari – dar de lux și fără de nici un rost ale statului, salvarea debitorilor răi platnici din avutul statului.

Iată un mănunchiu din erorile grave, cari au contribuit la izbucnirea crizei economice-financiare la noi.

Câtva timp după unire toată lumea a trăit prin inflație, prin falsa impresie a îmbogățire repezi și a fericirii naționale, fără să ne trudem, de a produce ceva. Această iluzie a unei bogății false precum și ideea înrădăcinată în noi de a trăi cât mai intens și mai fără grije și fără muncă, ba chiar și fără cinste, ne-a scos din fâgașul nostru obicinuit, împrumutându-ne această mentalitate ciudată, care ne-a adus la prăpastia crizei.

Nimeni nu-și vedea de ocupația lui, pentru care se pregătise, fiecare se simțea un geniu național, sau economic, fiecare alerga după himere, îmbogățiri repezi, pe orice căi și cu orice mijloace, în fiecare cloceau dorințele cele mai absurde de a ajunge la situații înalte. O goană nebună după afaceri, după bani, după împrumuturi, după credit, după trai ușor, după parvenire, îmbogățire cât mai repede. Banii se găseau ușor, căci toate babele ascundeau în sânul lor bancnote de mii de lei.

De această mentalitate bolnăvicioasă s'a molipsit și conducătorii statului. An de an bugetele statului s'au umflat îngrozitor, au crescut salariile și numărul bugetivorilor, fără a se lua în vedere celelalte cheltueli și venituri. Statul obicinuit cu belșugul acesta și ne mai având venituri suficiente pentru continuare acestui trai de belșug, în loc să se întindă numai cât îi ajungea plapoma restrângându-se la isoarele sale de venit, a tot ridicat la împrumuturi, zălogind rând pe rând țărilor mari toate bogățiile noastre. Așa am ajuns la colosala datorie de peste 180 de miliarde, fără să știm pe ce s'au cheltuit, dar ale căror dobânzi de peste 16 miliarde lei la an, apăsa îngrozitor umerii contribuabililor de azi.

Obicinuița cu această risipă, creiată de imaginea acelei bogății fictive a îndemnat și pe particulari mai cu seamă pe țărani să se împrumute dela toate băncile, fără de nici o socoteală și fără vre-o nevoie simțită, și nici o dobândă nu era așa de mare, cât să nu fie plătită sau promisă.

Evident, că și această amăgeală de bogăție trebuia să aibă un capăt. Și această desmetecire s'a produs forțat pe la mijlocul anului 1929, când s'a terminat epoca inflației și s'a început deflația cu întreg calvarul ei de urmări nefaste.

Atât statul cât și particularii sau văzut dintr'odată ajunși la impasul de a nu mai putea face față îndatoririlor luate. Locul belșugului general de până aci l'a luat realitatea crudă. Împrumuturile ușurate din vremea inflației, au devenit dintr'odată sarcini de nesuportat.

În loc să căutăm, a ne acomoda împrejurărilor schimbate prin nivelarea cheltuelilor la veniturile mici, am căzut într'o și mai mare greșală. Am căutat să aranjăm această criză acută economică prin legi absurde, cari au produs o și mai mare amărăciune în șirul oamenilor de omenie, am ajuns la etatizarea economică, la economia dirijată, la amestecul statului în viața privată economică și comercială. Astfel am ajuns a cunoaște statul în celelalte ipostase ale sale până acum necunoscute: statul comerciant, industriaș și economist.

Așa s'a ajuns și la idea năstrușnică a legii conversiunii, care odată lansată de mulții gheșeftari intereseși și de demagogismul politic, a luat cu sine ca o lavină puternică întreaga țară.

Prin acest furt din buzunarele celor cinstiți și agonisitori și dat în mâinile trântorilor, chefliilor și risipitorilor s'a creat nu numai cea mai mare nedreptate socială, dar s'a distrus complet creditul și s'a sdruncinat complet încrederea masselor, a celor buni și sârguincioși în dreptatea socială.

Timpul ne-a arătat că această asanare n'a adus nimănui bine, căci pe debitorii în favoarea cărora s'a adus, nu i-a mântuit, ci i-a încurcat și mai rău, i-a distrus chiar, desființând complet creditul prin spaime capitalurilor, răpindu-le ori ce puțință de activitate productivă, iar capitalul speriat de aceste legi bolșevice a dispărut dintr'odată ca prin farmec. Banii s'au retras dela bănci și din circulație și s'au așezat la ciorap sau pe

fundurile lăzilor. Din cele circa 26 miliarde lei, cât face emisiunea Băncii Naționale, abia dacă mai ajungea în circulație vre-o 7–8 miliarde, iar restul era tezurizat pe fundurile lăzilor”⁴⁵.

Băncile din această zonă au pierdut cam 70% din averea lor, respectiv din a deponenților. În aceste trei județe din activul de cca 1,5 miliarde a mai rămas circa 500.000.000. Câteva din ele precum Casa Noastră, Casa de Păstrare din Județul Satu-Mare, s-au refăcut, însă celelalte sunt în pragul lichidării.

În județul Sălaj, având o conducere mai energică și o îndrumare sănătoasă a Băncii Naționale, băncile românești au fuzionat: Banca Comercială și Industrială Sălăjeană din Șimleul Silvaniei, Banca Economilor din Sălaj, „Sălăgeana” din Jibou și „Vulturul” din Tășnad au fuzionat sub denumirea de „Banca Sălăjeana”, iar cele ungurești din Tășnad sub denumirea de Casa de Păstrare și Banca Comercială.

Situația se prezintă mult mai rău la băncile din județul Satu-Mare, unde nu s-a putut realiza nici o fuziune din cauza intereselor personale ale vechilor conducători, precum și a lipsei de sprijin mai mare, astfel că toate aceste bănci mici erau sortite falimentului, motiv pentru care Emil Tișcă afirma: “Chiar cu oareși – cari sacrificii, aceste bănci ar trebui menținute, și mai cu seamă aici la granița de vest aceste sacrificii ar trebui în tot cazul făcute, pentru ca țărâniei să nu-i lipsească artera principală a vieții economice”⁴⁶.

Conjunctura internațională favorabilă care a făcut posibilă depășirea crizei a făcut ca întreaga structură economică „veche și atât de strâmtă, cu multele restricțiuni autarchice să se dărâme, croind drumul către libertatea schimbului, către normalizare”.

Anul 1936, care s-a încheiat într-o atmosferă foarte optimistă – este de părere Emil Tișcă – se poate numi anul consolidării financiare și al începutului normalizării vieții noastre economice.

Balanța comercială foarte activă, bugetul descărcat de sarcina datoriilor flotante interne, salariile plătite foarte punctual, prețurile cerealelor în continuă creștere, agricultura și industria spre înflorire.

„Clădirile enorm de multe efectuate în anul trecut crearea de noi industrii și stabilimente comerciale, sporirea depunerilor la bănci, la C. E. C., al soldului de viramente la Banca Națională, emisiuni noi de capital după atâția ani de stagnare și de lenevire, sporirea atât de însemnată a circulației comerțului intern și extern, sunt tot atâtea semne ale revenirii încrederii și ale începutului de normalizare a vieții noastre economice.

Cel mai îmbucurător progres realizat în economia noastră națională în cursul anului expirat este înfăptuirea procesului de adaptare și de asimilare a prețurilor la noua situație economică.

Acea ce de atâta vreme am asteptat, și care a produs atâta sânge rău și mizerie în șirul producătorilor agricoli, acel mare eveniment care va contribui în cea mai largă măsură la normalizarea vieții noastre economice s’a înfăptuit în cursul anului trecut: revenirea echilibrului între costul de producție și prețul de vânzare, și adaptarea prețurilor produselor agricole la cele industriale.

Tot în șirul evenimentelor principale din anul trecut avem să amintim și pe acele de ordin monetar, la care am asistat, și care încă a contribuit mult la animarea comerțului. Acesta este: reforma noastră monetară din ultimul cvartal al anului trecut, care a devenit indispensabilă în urma noiei așezări monetare înfăptuită prin acordurile monetare anglo-franco-americane. – Și deși momentul acesta era cât se poate de propice pentru o devalorizare a leului, îndrituită de psihoza adaptărilor monetare, totuși prin rezoluția atât de norocoasă dată chestiei noastre monetare, s’a pus o bază solidă și bună finanțelor noastre.

Prin legalizarea primei de 38 la sută și reevaluarea stocului de aur al Băncii Naționale, sim – plificându-se mult formalitățile schimbului, în urma înglobării primei valutare de până atunci în contravaloarea devizei, s’a ușurat foarte mult situația comercianților, căpătând astfel mai multă siguranță a capitalurilor investite în mărfurile exportate.

Toate compartimentele vieții comerciale s’au resimțit de pe urma acestei depreciări, dar după cum am spus, mai mult a câștigat în special exportul, deprecierea însemnând o primă indirectă pentru promovarea și încurajarea plasării produselor românești pe piețele străine”⁴⁷.

⁴⁵ *Ibidem*, pp.13–16.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 17.

⁴⁷ *Ibidem*, pp.19–20.

În anul 1936 comerțul local a fost ajutat mult și de circulația de mărfuri produsă de „Luna Sătmarului”, organizată de Primăria Municipiului, împreună cu Camera de Comerț și de industriile locale, care a adus comerțului venituri destul de însemnate. Luna Sătmarului a fost însă mai mult o demonstrație a progresului înregistrat în domeniul industrial din această regiune după ieșirea din criza economică.

Tot în această regiune, comerțul a arătat o învioreare remarcabilă, chiar dacă încă se resimțea o lipsă a vagoanelor de transport marfă, înregistrându-se exporturi însemnate de produse agricole spre Cehoslovacia, Germania, Austria și Ungaria produse agricole (grâu, secară, ovăs, orz, porumb, semințe de floarea soarelui, turte de floarea soarelui, mac, măzăriche, semințe de bostan, fasole, mere, nuci, pământ filtrant, pirită, plumb, mațe sărate, vite, trunchi de plopi scânduri de fag, de stejar și de brad, păr de capre, rămășițe de coarne, semințe de lucernă și trifoi etc).

Centrul exportului de semințe de lucernă și trifoi pentru întreaga țară este Satu-Mare.

Comerțul exterior din zonă a mai fost ajutat în mare măsură și de Bursa de mărfuri nou înființată la începutul anului 1936 în Satu-Mare pentru cele 3 județe care gravitează aici: Sătmar, Sălaj și Maramureș sub egida Camerei de Comerț și de Industrie din Satu Mare, care a mutat Centrul de comerț de până acum de la Oradea la Satu-Mare dând comerțului un început de consolidare și ușurând foarte mult comercianților exportatori tranzacțiile comerciale.

Concentrându-se întreg comerțul în jurul acestei noi instituții atît de indispensabilă, orașul Satu-Mare va deveni în scurt timp, cu ajutorul Bursei aceea ce de mult trebuia să fie pentru aceasta regiune: Centrul întregului export, care se scurge înspre Cehoslovacia și Germania.

Datorită evenimentelor politice mondiale industria forestieră a pierdut în acei ani o mare parte din piețele de desfacere. Cu toate acestea, în cursul anului 1936, industria forestieră a putut înregistra un an foarte bogat în activitate. Această ameliorare atît de simțitoare a acestui comerț se datorează în prima rînd faptului că Rusia „a încetat cu dumping-ul său de produse silvice, și astfel marile țări importatoare și în prima linie Anglia, au fost nevoite să se orienteze spre România în acoperirea trebuințelor lor, primind societățile din țara noastră importante oferte mai cu seamă de rășinoase. În afară de lemnele de rezonanță, cari sunt foarte căutate, mai cu seamă în Germania, pentru fabricarea instrumentelor muzicale, se mai exportează și alte soiuri de rășinoase din regiunea Maramureșului, în Anglia, unde lemnul de Maramureș este și altcum foarte căutat din cauza calităților sale superioare”.

Această împrejurare a determinat o vie activitate la toate fabricile mari de cherestea din regiune, ale firmelor: CAPS, „Someșana”, „Forestiera Lomaș”, „Industria Lemnului din Bicsad”, „Întreprinderile Forestiere din Cluj”, cari până acum lucrau numai pentru trebuințele interne și pentru Ungaria.

Un produs al acestei regiuni foarte căutat sunt fructele. Exportul de fructe în anul 1936 a fost cu mult mai animat decît în anii precedenți. S-au exportat în total peste 500 vagoane de mere, 300 vagoane de nuci în coaje, cca. 15 vagoane miez de nuci în Cehoslovacia, Germania, Austria și Elveția. Un alt avantaj pe care l-a avut în anul trecut comerțul de fructe, au fost măsurile luate din bună vreme pentru standardizarea fructelor, și împachetarea lor conform uzanțelor piețelor străine.

În ceea ce privește industria, anul 1936 are o foarte mare importanță. Pornită în condiții prielnice, activitatea tuturor industriilor a fost foarte intensă, producția totală industrială fiind mult superioară celei din anul precedent, ajutând astfel într-o largă măsură la creșterea simțitoare a tranzacțiilor comerciale și la circulația mărfurilor în general. Autorul enumeră în continuare cele mai importate societăți economice din regiune, pe domenii de activitate: industria metalurgică, industria lemnului, minieră, chimică, industria hârtiei și cea textilă.

Concluziile autorului expuse la finalul acestei interesante lucrări sunt cît se poate de concludente dar și optimiste în același timp. „S'a lucrat intens, cu multă râvnă și cu multă pricipere în toate direcțiile și rezultatele sunt din cele mai satisfăcătoare. Prosperarea comerțului, dar mai cu seamă a industriilor noastre cari aduc atîta bogăție țării, reînvierea creditului, cel mai puternic mijloc pentru dezvoltarea producției, valorificarea bunurilor, stimularea energiei și creșterea beneficiilor celor harnici, revenirea încrederii în respectarea

angajamentelor, sunt tot atâtea semne ale revenirii noastre la viața normală sănătoasă. Auzim acordurile plăcute ale acelei simfonii creatoare, scrisă de cei mai aleși fii ai neamului nostru. Vedem înfiriparea peste tot a unei vieți noi, productive, corecte, simțim circulația normală și sănătoasă a sângelui în trupul până acum putregăit al statului și particularilor, și toate aceste semne de însănătoșire ne dau curaj și viață nouă”⁴⁸.

BIBLIOGRAFIE

Izvoare inedite:

Arhivele Naționale Satu Mare (în continuare ANSM), *fond Tribunalul Județean Satu Mare, seria Dosare și registre de firme*.
 ANSM, *fond Banca Românească Sucursala Satu Mare*.
 ANSM, *fond Camera de Comerț și Industrie Satu Mare*.
 ANSM, *fond Camera de Comerț și Industrie Satu Mare, seria Bursa de Mărfuri*.
 Muzeul Județean Satu Mare, *Colecția de documente*.

Presă:

„Lucafărul” nr. 6/1914, p. 188,
 „Gazeta Sătmarului”, Satu Mare, 1928–1937,

Articole:

Porumbăcean 2005–2008 – Porumbăcean Claudiu, *Industria sătmăreană în perioada interbelică*, în „Satu Mare. Studii și Comunicări”, nr. XXII–XXIV/II, 2005–2008, pp. 91–104.
 Porumbăcean 2013 – Porumbăcean Claudiu, *Sistemul bancar sătmărean interbelic (1919–1939)*, în „Satu Mare. Studii și comunicări”, seria Istorie-Etnografie-Artă, nr. XXIX/II, 2013, pp. 85–112.

Carte:

Gheorghiuță 1935 – Horia I. Gheorghiuță, *Satu Mare – Oameni și fapte*, Satu Mare, 1935.
 *** *În serviciul patriei. Dare de seamă asupra realizărilor îndeplinite în județul Satu Mare (1933–1937)*, Satu Mare, 1938.
 Mica 1998 – Mica Ovidiu, *Camera de Comerț și Industrie Satu Mare. O istorie în acte și fapte*, Satu Mare, Editura Lamura, 1998.
 Porumbăcean, Dulgău 2000 – Porumbăcean Claudiu, Dulgău Bujor, *Oameni din Sătmar*, Satu Mare, 2000, pp. 102–105.
 Porumbăcean, Câmpean 2013 – Porumbăcean Claudiu, Câmpean Viorel, *Caietele liberale sătmărene nr. I. Emil Tișcă (1881–1965)*, Ed. Argonaut, Ed. Muzeului Sătmărean, Cluj Napoca, Satu Mare, 2013, 144 p.
 Tișcă 1937 – Tișcă Emil, *O privire asupra vieții financiare și economice din nord-vestul Ardealului*, Ed. Revistei Viața socială C.F.R., 1937.
 Viman 2007 – Viman Ioan, *Învățământul secundar din părțile sătmărene în perioada interbelică: 1919–1940*, Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 2007.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 27.

ANEXĂ

EMIL TIȘCĂ
O PRIVIRE ASUPRA VIEȚII
FINANCIARE ȘI ECONOMICE DIN
NORD-VESTUL ARDEALULUI

EDITURA REVISTEI „VIAȚA SOCIALĂ CFR”
Presa Liberă, Satu Mare

Pentru cunoașterea vieții financiare a acestui colț de țară, care cuprinde în sine județele: *Sătmar*, *Maramureș* și *Sălaj*, este nevoie să aruncăm mai întâi o privire fugitivă asupra trecutului finanțelor din Ardeal sub guvernarea ungurească, să trecem prin firul războiului mondial, să poposim puțin la era de după războiul mondial după unirea cu țara mamă, până la data votării legii conversiunii, oprindu-ne la situația actuală și la dezastrul instituțiilor financiare, pricinuit de această lege nefastă.

Despre o viață financiară propriu zisă în Transilvania și în vechea Ungarie abia pe la mijlocul secolului al XIX-lea se poate vorbi, deși în urma situației geografice atât de favorabile în plin centrul Europei această viață financiară trebuia să se desvolte cu mult mai înainte.

Sistemul patriarhal de gospodărie economică, situația deplorabilă a căilor de comunicație de atunci, lipsa totală de capital și dependența politică de Austria, precum și legile economice cu concepții medievale, au fost tot atâtea motive, cari dau explicația cuvenită acestei întârzieri.

Primul institut financiar a luat ființă în Ardeal și nu în Ungaria. Sașii din Brașov au pus temelie în anii 1830–31 primei bănci numită „Cassa de Păstrare Generală din Brașov (Kronstädter Allgemeine Sparkassa). Abia în anul 1839–40 s'a putut înființa pe aceleași baze primul institut financiar unguresc la Budapesta sub numele de: Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület (Prima Casă de Păstrare a Patriei din Pesta), deodată cu înființarea în Arad a „Primei Casse de Păstrare”, iar la 1841 sașii din Ardeal înființează al doilea institut de credit sub numele „Hermannstädter Allgemeine Sparkassa”, deodată cu înființarea Băncii Comerciale din Pesta (Pesti Kereskedelmi Bank) primul institut de credit pe baze moderne, care avea nu numai scopul păstrării averii clienților, ci se ocupa și cu sprijinirea cu credite a comerțului și industriilor.

Cunoaștem influența ce a avut-o asupra comerțului și finanței ardeleni evenimentele revoluției din 1848, precum și enormele pierderi ce le-au îndurat toate băncile în urma acestor prefaceri. Deasemenea cunoaștem și jertfele și abnegația de admirat cu ajutorul cărora patrioții unguri în frunte cu Kossuth au pus temelie Băncii Naționale Ungare, strângând prin ofrande benevole grămezi de bijuterii și vase de aur și argint, cari să servească de stoc metalic pentru biletele de bancă ungurești emise de această bancă, și ne reamintim și de dezastrul din anul următor al acestei bănci, după ocuparea Budapestei de comandantul suprem al armatei austriace. Principele de Windischgrätz, cu această ocazie a sechestrat întregul stoc metalic aflat în pivnițele băncii, arzând toate biletele de bancă disponibile, iar cele rămase în circulație, neavând nici o acoperire au ajuns de ocară locuitorilor, cunoscută fiind și azi zicala populară „să umbli ca banii lui Kossuth”.

Timpul de tranziție de după revoluție a fost prielnic înființării de instituții financiare. Cu organizarea dreptului de proprietate, cu stabilirea impozitelor, cu introducerea unei culturi raționale a pământului, cu desființarea schimbului direct și introducerea celui indirect prin mijlocirea banului, toate consecințe ale desființării domniei feudale și ale introducerii vieții constituționale (1867) se începe o eră financiară constructivă și în Ardeal. În această perioadă de înflorire s'au înființat în Ardeal și Ungaria în total 361 Case de păstrare cu societăți pe acțiuni, 94 bănci mai mari de credit, 40 bănci populare, 28 bănci ipotecare și agrare și 2 bănci industriale.

Crachul financiar vienez din 1873 a nimicit peste jumătate din instituții, de cari se legau atâtea nădejdi, și abia pe la 1880, datorită nouilor legi comerciale și de execuție din 1881, se începe cicatrizarea rănilor pricinuite de dezastrul dela 1873 contribuind la acest nou avânt și refacerea căilor ferate, a creditului și abundența de capitaluri din străinătate.

Paralel cu înființarea de bănci mari pentru finanțarea comerțului și a industriei, începe a prinde rădăcini și ideea cooperăției, lucrându-se intensiv pentru înființarea Cooperativelor de Credit și de consum.

Primele instituții financiare române în Ardeal se înființează în anii 1871 și 1872. În anul 1871 se înființează Reuniunea de împrumut și păstrare „Aurora” din Năsăud, și însoțirea de Credit și Păstrare din Rășinari, iar în anul 1872 ia ființă: banca „Albina” Institut de credit și economii, din Sibiu.

După 12 ani, se înființează în 1884 banca „Furnica” din Făgăraș și „Cassa de Păstrare” din Săliște, iar în anul următor s'au pus bazele băncilor „Ardeleana” din Orăștie „Timișiana” din Timișoara, Reuniunea de împrumut și Păstrare din Ilva Mare și „Speranța” din Boigoprund.

Rând pe rând se înființează și progresează aceste cetățui economice românești din Ardeal, isvorâte din tot atâtea nevoi economice naționale, achitându-se cu cea mai multă onoare de îndatoririle ce și le-au impus.

Sub flamura celui mai sfânt și mai nobil ideal al altruismului jertfind an de an din dividendele acționarilor și veniturile conducătorilor sute de mii de coroana aur pentru scopuri culturale și filantropice și acordând credite țărâniei române sărace, dar foarte sărguincioase și muncitoare pentru procurări de moșii scoase din mânilor grofilor unguri cheflii și cheltuitori, au crescut și au progresat aceste fortărețe economice, dându-și cel mai sublim tribut la conservarea, consolidarea și progresul economic al româniei de pe aceste plaiuri.

Sub aceste auspicii și cu lozinca de mai sus se înființează rând pe rând în Ardeal până la izbucnirea războiului mondial în total 151 de institute financiare românești.

În regiunea noastră primul institut românesc s'a înființat în anul 1887 și anume: „Silvania” din Șimleul Silvaniei. În 1892 se înființează „Sătmăreana” din Seini. Urmează apoi la 1897 „Sălăgeana” din Jibou, la 1898 „Rîureana” din Copalnic-Mănăstur, la 1901 „Chiorana” din Șomcuta Mare, la 1905 „Codreana” din Săsești, la 1906 „Aurora” din Baia Mare, la 1909 „Vulturul” din Tășnad, iar la 1910 „Maramureșana” din Sighetul Marmației.

Toate eșite din agoniseala țaranului și la îndemnul a foarte pușinilor surtucari români, au fost dela început puse în slujba înaltă a luptei naționale pentru ajutorarea și întărirea elementului românesc, atât de huiduit și de asuprit pe acele vremuri. Suspicionate ca cuiburi iredentiste, șicanate de fisc și de oficialitățile maghiare, și-au făcut cu toate acestea datoria de îndrumătoare ale vieții noastre economice, și multe din ele din cenușereșele de ordinioară, printr'o muncă pricepută și cinstită a conducătorilor lor au ajuns cele mai puternic fortărețe ale existenței românești.

Evident că mai cu seamă în această regiune, unde furia desnaționalizării prin biserică era și mai accentuată și unde prigoana și șicanele erau și mai mari, pușinele institute înființate să nu poată progresa în largul lor, fiind nevoite a se restrânge la un rol mai secundar. Totuși este bine cunoscut și azi progresul mare și rolul precumpănit ce l'a jucat în era dinainte de războiu băncile din această regiune: „Silvania” din Șimleul Silvaniei, „Aurora” din Baia Mare, „Sălăgeana” din Jibou, „Chiorana” din Șomcuta, precum și „Maramureșana” din Sighet.

RĂZBOIUL

A venit apoi războiul mondial, care a răsturnat tot ce s'a clădit cu atâta trudă și muncă, în câteva decenii, lăsând toate băncile fără de conducători, căci toți erau înrolați și trimiși la măcelul frontului, și forțându-le ca toate disponibilitățile, toate fondurile să le plaseze în împrumuturi de război maghiare, a căror valoare după terminarea războiului a ajuns la zero. Astfel s'au irosit averile adunate cu atâta trudă ale țaranilor și intelectualilor români din Ardeal pe lângă jalea morală de a fi fost siliți să lupte ca vitele contra intereselor lor și chiar contra fraților lor de un sânge, și după ce au fost șicanați și deposedați cei mai mulți și de restul proprietăților lor, fiind siliți să înfunde temnițele umede ale Vașului și Seghedinului.

DUPĂ UNIRE

Iată în fine, că ne-am văzut și visul milenar împlinit. Însuflețire până la lacrimi, bucurie de nedescris, parăzi, chiote, un delir de veselie și fericire în sânul fraților eliberați și reinapoiți la mama lor bună.

Dar tocmai această dublă și nemăsurată fericire a terminării războiului ucigător, care a readus la vetrele lor milioanele de bărbați răspândiți pe fronturi și a unirei noastre pe veci cu țara mamă, se pare că ne-a desechilibrat complet, și întreaga acțiune a noastră de după războiu a fost caracterizată printr'o lipsă completă de îndrumare și de organizare. Pușinii intelectuali dela sate, preoți, învățători, profesori, avocați

și funcționari de bancă, au luat drumul de asfalt al orașului, unde îi aștepta domniile nevisate: Profesori universitari, prefecti, primari, judecători, iar o foarte mare parte de intelectuali au fost concentrați în jurul Consiliului Dirigent.

Cine se mai interesa de micile bănci dela sate, cari au luptat cu atâta elan și dârzenie pentru ridicarea materială a țărânului român. Lăsate în voia soartei, părăsite de conducătorii lor de eri, fără nici o busolă de orientare, au ajuns ca niște case de hârtie pe un fundament de nisip. Aproape toate aceste bănci și-au uitat cu totul de vechea lor chemare, ca și cum în noua eră a libertăților nu ar mai fi fost nevoie de nici o direcție, unele s'au avântat în tot felul de afaceri comerciale sau exploatare peste puterile lor, cari le-au înghițit capitalurile și le-au adus în scurt timp la faliment, sau în pragul falimentului. Rând pe rând au fost nevoie să-și tragă obloanele încă înainte de trista eră a conversiunii, căzând prada propriilor păcate și greșeli: banca „Sătmăreana” din Seini, „Vulturul” din Tășnad, precum și „Aurora” din Baia-Mare.

S'au putut, menține în urma unei conduceri mai bune „Maramureșana” din Sighet, „Silvania” din Șimleu, „Salageana” din Jibou și „Chiorana” din Șomcuta.

În primul moment după unire și băncile minoritare desorientate au căzut în aceiaș greșală avântându-se în tot felul de speculațiuni, în urma abundenței de numerar, sucombând chiar înaintea băncilor românești. Cunoaștem, despererea deponenților în urma falimentului băncilor Comerciale: Ludovic Roth etc. toate falimente frauduloase, caracteristice poporului ales al lui Israel.

În urma devalorizării continue a leului și a celorlalte valute, fiind atât în țară, cât și în străinătate o abundență prea mare de numerar, au răsărit ca ciupercile băncile noi, dintre cari unele, cari au avut o conducere bună, s'au menținut și au progresat, altele cu conducere mai slabă au sucombat.

Între bine reușitele bănci noi înființate după unire amintim aci „Casa Noastră” din Satu-Mare, care s'a ridicat în scurt timp în fruntea băncilor românești din Ardeal, întrecând chiar cele mai vechi și mai mari bănci ardelenene, cu excepția „Albinei”.

S'au mai înființat după unire încă „Banca Română” s. a. și „Creditul Agricol Sătmărean” din Satu-Mare, „Banca Comercială din Maramureș” din Sighet, „Banca Osana” din Negrești, „Banca Comercială și Industrială Sălăgeană” din Șimleul Silvaniei, „Banca Populară” din Șomcuta și tot în Șomcuta pe ruinele unui institut financiar unguresc „Banca Chioarului”, iar în Satu-Mare, „Prima Cassă de Economii”.

Unele din ele din cauza slabei conduceri au sucombat. Aci amintim: Banca Română, altele au lichidat de bună voie: Creditul Agricol Sătmărean, iar celelalte mai vegetează și azi.

Pe lângă băncile locale și-au deschis filiale aci și cele 2 bănci mari din capitală: Banca Românească și Banca Marmorosch, Blank & Co., aceasta din urmă ajungând în faliment și-a desființat și sucursala ei de aci. Desemenea au mai deschis sucursale și Banca Chrissoveloni, afiliindu-și Banca Română și Banca Fuzionată din Oradea. Ambele însă negăsind conveniență și-au retras sucursalele.

Făcând o privire asupra epocii de după unire, găsim că înainte de izbucnirea crizei, care a pricinuit votare legii conversiunii, în această regiune funcționau următoarele bănci române și minoritare:

În orașul Satu-Mare:

ROMÂNEȘTI:

Banca Națională a României, Agenție

Banca Românească S. A. Sucursală

Banca Marmorosch, Blank & Co. s. a. sucursală

Casa Noastră s. a. cu un activ în 1929 de Lei 421 milioane

Prima Cassă de Economie s. a. în 1929 de Lei 24 milioane

Creditul Agricol Sătmărean în 1929 de Lei 1.½ milioane

Banca Română s. a. în 1929 de Lei 86 milioane

MINORITARE:

Banca Ardeleană, Sucursală

Cassa de Păstrare din Județului Satu-Mare, cu un activ de 195 milioane

Banca de Credit s. a. cu un activ de 70.½ milioane

Banca de schimb și Comercială s. a. cu un activ de 7 milioane

Banca Ludovic Roth & Co. s. a. cu un activ de 6 milioane

Banca Union s, a. cu un activ 1 milion

Banca Comercială s. a. cu un activ de 12 milioane

Hermes s. a. cu un activ 1.½ milioane.

Joint s. a. cu un activ de 2.½ milioane

În orașul Baia-Mare:

Banca Aurora s. a. (românească)

cu un activ de – – lei 8.½ milioane

Banca de Credit s. p. a. (minoritară)

cu un activ de – – lei 15.½ milioane

Banca Economică s. a. (minoritară)

cu un activ de – – lei 12 milioane

Banca Comercială s. a. (minoritară)

cu un activ de – – lei 20 milioane

Banca pe Acții „Joint” s. a. (minoritară)

cu un activ de lei 5.½ milioane

Nepăsarea românilor față de consolidarea noastră economică se evidențiază mai bine ca ori și unde la Baia-Mare. Atât orașul cât și ținutul este complect românesc și unde și unica bancă românească „Aurora” a sucombat din cauzele amintite mai sus, răsărind însă ca ciupercile băncile minoritare – jidovești pentru exploatarea fără suflet a țaranului român, încasând până la 50% dobândă pe an.

În județul Satu-Mare

Banca Oșana din Negrești cu un

activ de – – lei 9.½ milioane

Cassa de Păstrare din Halmeu cu un

activ de – – lei 6.½ milioane

Banca Chioarului din Șomcuta cu un

activ de – – lei 13 milioane

Banca Populară din Șomcuta cu un

activ de – – lei 9 milioane

„Chiorana” din Șomcuta cu un

activ de – – lei 11 milioane

Banca Comercială și de Credit din Șomcuta cu un

activ de lei 5 milioane

Din acestea: Cassa de Păstrare din Halmeu și Banca Comercială și de Credit din Șomcuta sunt minoritare, iar celelalte sunt românești.

În județul Sălaj amintim următoarele institute financiare:

Românești:

„Sylvania” s. a. din Șimleul Silvaniei,

cu un activ de – – lei 26 milioane

Banca Comercială și Industrială
 Sălajana, cu un activ de lei 58.½ milioane
 Banca Economilor din Sălaj, cu
 un activ de – – lei 19 milioane
 „Salageana” din Jibou, cu un
 activ de – – lei 28 milioane
 „Vulturul” din Tășnad, cu un
 activ de – – lei 11.½ milioane

Minoritare:

Cassa de Credit din Jud. Sălaj,
 cu un activ de – – lei 15 milioane
 Banca Comercială din Jibou, cu
 un activ de – – lei 3 milioane
 Cassa de Păstrare și Banca de
 Credit, Zălau cu un activ de lei 40 milioane
 Banca Comercială și Industrială
 s. a. Tășnad, cu un activ de lei 30 milioane
 Cassa de Păstrare ca Asociațiune
 s. a. Tășnad, cu un activ de lei 37 milioane
 Banca Coroana s. a. Cehul Silvaniei,
 cu un activ de – – lei 17 milioane
 Banca Comercială și Economică,
 Cehul Silvaniei cu un activ de lei 12 milioane
 Cassa de Păstrare din Cehul Silvaniei și Jur,
 cu un activ de lei 12 milioane
 Banca Comercială și Industrială
 din Carei, cu un activ de lei 30.½ milioane
 Cassa de Păstrare ca Reuniune
 din Carei, cu un activ de lei 42 milioane

În județul Maramureș:

„Maramureșana”, Sighet (românească),
 cu un activ de lei 32.½ milioane
 Banca Comerciala din Maramureș
 (român.), cu un activ de lei 28 milioane
 Banca de Scont (minoritară),
 cu un activ de – – lei 12 milioane
 Banca Economică (minoritară),
 cu un activ de – – lei 15 milioane

Activul total al băncilor înșirate mai sus este de lei 1.440.000.000. – Din acesta, pe județul Satu-Mare se repartizează cca. 1 miliard lei din care asupra orașului Satu-Mare cade un activ de 860 milioane lei; asupra băncilor din județul Sălaj un activ de 350 milioane Lei și asupra băncilor din județul Maramureș un activ de 90 milioane Lei.

Se evidențiază clar deosebitul avânt ce l’au luat instituttele de bani și în special cele minoritare în era de după unire favorizate de conjucturile favorabile ale abundenței de numerar.

Istoria noastră economică-financiară de după războiu este un lung șirag de dibuiri, un laborator întreg de experiențe făcute pe spatele cetățenilor.

După războiu, omenirea a rupt orice legături cu trecutul patriarhal și părăsind făgașul normal a luat în toate direcțiile un ritm nebun spre culmile cele mai înalte, un fel de marș forțat, care pe terenul economic s'a făcut mai simțitor.

Frenezia acestui ritm modern a îndrumat omenirea spre mașinism, în care omul nu mai este decât un accesoriu al acestei concepții fizico-mecanice.

Evident că în urma acestui mașinism, care înlocuește și lasă pe drumuri, fără ocupație milioane de brațe, s'a ajuns fatal la supraproducție atât în agricultură, cât și în industrie, adică la o producție peste puterile de consumație ale omenirii.

Dar în afară de aceste motive generale ale crizei, mai avem multe, foarte multe motive de ordin local, cari au agravat și mai mult criza.

Neplata la vreme a bonurilor de tezaur ale statului, schimbul mult prea târziu al monedelor străine din nouile teritorii, – dând astfel naștere la fraude enorme în dauna statului, moratoriul plăților externe, consolidarea întârziată și defectuoasă a datoriilor externe, impozitele enorme și neconținut sporite, urcarea continuă a taxelor de transport, reducerea tarifelor vamale pentru articolele cari se fabricau în țară, acordarea de comenzi mari în străinătate cari foarte ușor se puteau efectua de industria națională, nerespectarea angajamentelor statului, amestecul său în stabilirea prețurilor mărfurilor industriale și în afacerile private, fabricarea de legi nenorocite – cari au ruinat creditul, încrederea în instituțiile industriale și bancare, neplata la timp a furnizorilor statului, neplata la timp a salariilor funcționarilor de stat, neplata dobânzilor la sumele datorate de stat – câtă vreme industriile trebuiau să plătească dobânzi uzurare, încurajarea speculatorilor, lipsa de continuitate a legilor, neechilibrarea bugetului statului și a diferitelor regii autonome, împrumuturile cele grele și mari – dar de lux și fără de nici un rost ale statului, salvarea debitorilor răi platnici din avutul statului.

Iată un mănunchiu din erorile grave, cari au contribuit la izbucnirea crizei economice-financiare la noi.

Câtva timp după unire toată lumea a trăit prin inflație, prin falsa impresie a îmbogățire repezi și a fericirii naționale, fără să ne trudim, de a produce ceva. Această iluzie a unei bogății false precum și ideea înrădăcinată în noi de a trăi cât mai intens și mai fără grije și fără muncă, ba chiar și fără cinste, ne-a scos din făgașul nostru obicinuit, împrumutându-ne această mentalitate ciudată, care ne-a adus la prăpastia crizei.

Nimeni nu-și vedea de ocupația lui, pentru care se pregătise, fiecare se simțea un geniu național, sau economic, fiecare alerga după himere, îmbogățiri repezi, pe orice căi și cu orice mijloace, în fiecare cloceau dorințele cele mai absurde de a ajunge la situații înalte. O goană nebună după afaceri, după bani, după împrumuturi, după credit, după trai ușor, după parvenire, îmbogățire cât mai repede. Banii se găseau ușor, căci toate babele ascundeau în sânul lor bancnote de mii de lei.

De această mentalitate bolnăvicioasă s'a molipsit și conducătorii statului. An de an bugetele statului s'au umflat îngrozitor, au crescut salariile și numărul bugetivorilor, fără a se lua în vedere celelalte cheltueli și venituri. Statul obicinuit cu belșugul acesta și ne mai având venituri suficiente pentru continuare acestui trai de belșug, în loc să se întindă numai cât îi ajungea plapoma restrângându-se la isoarele sale de venit, a tot ridicat la împrumuturi, zălogind rând pe rând țarilor mari toate bogățiile noastre. Așa am ajuns la colosala datorie de peste 180 de miliarde, fără să știm pe ce s'au cheltuit, dar ale căror dobânzi de peste 16 miliarde lei la an, apăsa îngrozitor umerii contribuabililor de azi.

Obicinuița cu această risipă, creiată de imaginea acelei bogății fictive a îndemnat și pe particulari mai cu seamă pe țărani să se împrumute dela toate băncile, fără de nici o socoteală și fără vre-o nevoie simțită, și nici o dobândă nu era așa de mare, cât să nu fie plătită sau promisă.

Evident, că și această amăgeală de bogăție trebuia să aibă un capăt. Și această desmetecire s'a produs forțat pe la mijlocul anului 1929, când s'a terminat epoca inflației și s'a început deflația cu întreg calvarul ei de urmări nefaste.

Atât statul cât și particularii sau văzut dintr'odată ajunși la impasul de a nu mai putea face față îndatoririlor luate. Locul belșugului general de până aci l'a luat realitatea crudă. Împrumuturile ușuratică din vremea inflației, au devenit dintr'odată sarcini de nesuportat.

În loc să căutăm, a ne acomoda împrejurărilor schimbate prin nivelarea cheltuelilor la veniturile mici, am căzut într'o și mai mare greșală. Am căutat să aranjăm această criză acută economică prin legi absurde, cari au produs o și mai mare amărăciune în șirul oamenilor de omenie, am ajuns la etatizarea economică, la economia dirijată, la amestecul statului în viața privată economică și comercială. Astfel am ajuns a cunoaște statul în celelalte ipostase ale sale până acum necunoscute: statul comerciant, industriaș și economist.

Așa s'a ajuns și la idea năstrușnică a legii conversiunii, care odată lansată de mulții gheșeftari intereșți și de demagogismul politic, a luat cu sine ca o lavină puternică întreaga țară.

Prin acest furt din buzunarele celor cinstiți și agonisitori și dat în mâinile trântorilor, chefliilor și risipitorilor s'a creat nu numai cea mai mare nedreptate socială, dar s'a distrus complet creditul și s'a sdruncinat complet încrederea masselor, a celor buni și sârguincioși în dreptatea socială.

Timpul ne-a arătat că această asanare n'a adus nimănui bine, căci pe debitorii în favoarea cărora s'a adus, nu i-a mântuit, ci i-a încurcat și mai rău, i-a distrus chiar, desființând complet creditul prin spaiume capitalurilor, răpindu-le ori ce puțință de activitate productivă, iar capitalul speriat de aceste legi bolșevice a dispărut dintr'odată ca prin farmec. Bani s'au retras dela bănci și din circulație și s'au așezat la ciorap sau pe fundurile lăzilor. Din cele circa 26 miliarde lei, cât face emisiunea Băncii Naționale, abia dacă mai ajungea în circulație vre-o 7–8 miliarde, iar restul era teaurizat pe fundurile lăzilor.

Băncile noastre din această regiune ca de altcum toate băncile din țară, au avut de îndurat cea mai nemiloasă lovitură. Aceia însă cari au fost loviți mai fără milă au fost deponenții, oameni cruțători și așezați, cari au pierdut întreg avutul lor agonisit într'o viață de om. S'a furat pur și simplu agoniseala acestor cetățeni loiali, muncitori și harnici, și s'a dăruit leneșilor, ușuraticilor și celor fără de căpătâi.

În același timp s'au nimicit și acele mici fortărețe economice dela țară, cari alimentau țărănimea cu capitalul necesar trebuinței lor.

Și cu toate relele aduse de această lege, țara trebuia să treacă și peste această operațiune dureroasă. Datoriile erau cu mult prea mari, iar veniturile debitorilor mult prea scăzute, ca să nu se simțească nevoia unor sacrificii prea mari. Această dreptate socială se făcea și fără intervenția statului, și de sigur că era mult mai bine, dar cu prea mare întârziere.

Băncile de aci, au pierdut 70 % din averea lor, respectiv din a deponenților. În aceste 3 județe din activul de cca 1.½ miliarde a mai rămas circa 500.000.000. – Câteva din ele: Casa Noastră, Casa de Păstrare din Județul Satu-Mare, s'au refăcut și lucrează, celelalte însă sunt în pragul lichidării.

În județul Sălaj, având o conducere mai energică și o îndrumare sănătoasă a Băncii Naționale, au fuzionat. Cele românești și anume: Banca Comercială și Industrială Sălăjeană din Șimleul Silvaniei, Banca Economilor din Sălaj, „Sălăgeana” din Jibou și „Vulturul” din Tășnad au fuzionat sub denumirea de „Banca Sălăjeana” s. a., iar cele ungurești din Tășnad sub denumirea de: Casa de Păstrare și Banca Comerciala s. a.

Situația se prezintă mult mai trist la băncile din județul Satu-Mare, unde nu s'a putut face nici o fuziune din cauza intereselor personale ale vechilor conducători, precum și a lipsei de sprijin mai mare. fiind astfel toate aceste bănci mici sortite peirei.

Chiar cu oareși – cari sacrificii, aceste bănci ar trebui menținute, și mai cu seamă aici la granița de vest aceste sacrificii ar trebui în tot cazul făcute, pentru ca țărănimei să nu-i lipsească artera principală a vieții economice.

Mulțumită conjuncturilor favorabile internaționale, am intrat în era convalescenței și suntem pe drumul adevărat, spre o nouă refacere și consolidare economică.

Tendențele constructive internaționale, ce influențează în cea mai mare parte economiile naționale, tendințele de primenire și de apropiere a vieții economice în cele mai multe state își urmează calea lor

progresivă și sigură, luptând cu bună reușită, pentru înlăturarea vechilor piedici și întărirea forțelor constructive a economiilor statelor. – Publicul încă începe a se adapta curentului de însănătoșire economică.

Întreaga structură economică veche și atât de strâmtă, cu multe restricțiuni autarchice începe să se dărâme, croind drumul către libertatea schimbului, către normalizare.

Paralel cu aceste tendințe de însănătoșire economică internațională, mulțumită unei acțiuni energice și bine organizate, după atâta criză acută de lăncezire și paralizie în viața noastră economică, se poate constata în ultimul timp un început de mișcare și de înviore a comerțului, cu repercursiuni favorabile asupra circulației băncilor și asupra vieții de stat.

Prin efectele legii conversiunii fiind lichidată o foarte mare parte a operațiunilor de credit ale trecutului, s'au creat primele condițiuni necesare însănătoșirii finanțelor particulare și refacerii organizației de credit, fapt care s'a învederat printr'un însemnat spor de capacitate de plată a contribuabililor.

Anul 1936, care s'a încheiat într'o atmosferă foarte optimistă, se poate numi anul consolidării financiare și al începutului normalizării vieții noastre economice.

Balanța comercială foarte activă, bugetul descărcat de sarcina datoriilor flotante interne, salariile plătite foarte punctual, prețurile cerealelor în continuă creștere, agricultura și industria spre înflorire. Asistăm acum la sfârșitul sbuciumului marei crize economice, cu obârșia ei din anul 1929. Când putem înregistra prețul de vânzare al unui vagon de grâu la peste 50.000 lei față de prețul parității mondiale de 10.000 lei din anul 1931, putem spune liniștit, că încetarea crizei economice, și refacerea economiei lumii este pe calea cea bună și deplin asigurată. Prosperitatea anului trecut atât de evidentală din toate punctele de vedere, progresul economic-financiar mai presus de orice așteptare, se datoresc atât conjuncturilor de însănătoșire financiară internațională, cât și conjuncturilor specifice naționale, anului favorabil agricol, precum și îndrumărilor înțelepte și energice a economiei noastre naționale.

Așa se poate explica revenirea încrederii, reînvierea creditului și în urma acestora creșterea atât de simțitoare a circulației comerciale în cursul anului expirat.

Rând pe rând au eșit de pe fundul lăzilor, dela ciorap și din safeuri o mare parte din banii tezaurizați, cari părăsind ezitățile din trecut, caută și găsesc plasamente foarte avantajoase și sigure, reanimând economia noastră națională.

Clădirile enorm de multe efectuate în anul trecut crearea de noi industrii și stabilimente comerciale, sporirea depunerilor la bănci, la C. E. C., al soldului de viramente la Banca Națională, emisiuni noi de capital după atâția ani de stagnare și de lenevire, sporirea atât de însemnată a circulației comerțului intern și extern, sunt tot atâtea semne ale revenirii încrederii și ale începutului de normalizare a vieții noastre economice.

Cel mai îmbucurător progres realizat în economia noastră națională în cursul anului expirat este înfăptuirea procesului de adaptare și de asimilare a prețurilor la noua situație economică.

Acea ce de atâta vreme am asteptat, și care a produs atâta sânge rău și mizerie în șirul producătorilor agricoli, acel mare eveniment care va contribui în cea mai largă măsură la normalizarea vieții noastre economice s'a înfăptuit în cursul anului trecut: revenirea echilibrului între costul de producție și prețul de vânzare, și adaptarea prețurilor produselor agricole la cele industriale.

Tot în șirul evenimentelor principale din anul trecut avem să amintim și pe acele de ordin monetar, la care am asistat, și care încă a contribuit mult la animarea comerțului. Acesta este: reforma noastră monetară din ultimul cvartal al anului trecut, care a devenit indispensabilă în urma noiei așezări monetare înfăptuită prin acordurile monetare anglo-franco-americane. – Și deși momentul acesta era cât se poate de propice pentru o devalorizare a leului, îndrituită de psihoza adaptărilor monetare, totuși prin rezoluția atât de norocoasă dată chestiei noastre monetare, s'a pus o bază solidă și bună finanțelor noastre.

Prin legalizarea primei de 38 la sută și reevaluarea stocului de aur al Băncii Naționale, sim – plificându-se mult formalitățile schimbului, în urma înglobării primei valutare de până atunci în contravaloarea deivei, s'a ușurat foarte mult situația comercianților, căpătând astfel mai multă siguranță a capitalurilor investite în mărfurile exportate.

Toate compartimentele vieții comerciale s'au resimțit de pe urma acestei depreciere, dar după cum am spus, mai mult a câștigat în special exportul, deprecierea însemnând o primă indirectă pentru promovarea și încurajarea plasării produselor românești pe piețele străine.

În urma străduințelor și legiuirilor pentru consolidarea și reînșănătoșarea economică după un plan bine stipulat, comerțul începe a intra în fâgașa lui normală, constatându-se peste tot o simțitoare îmbunătățire a mijloacelor de transport, o creștere însemnată a circulației de mărfuri atât pentru export cât și în interiorul țării, o mișcare mai pronunțată, o înviorare a întregii vieți comerciale. Și această mișcare nu este numai în cadrul pregătirilor de înarmări, ci este o mișcare generală sănătoasă, constată în toate compartimentele.

În anul trecut comerțul local a fost ajutat mult și de circulația de mărfuri produsă de „Luna Sătmarului”, organizată de Primăria Municipiului, împreună cu Camera de Comerț și de industriile locale, care a adus comerțului venituri destul de însemnate. Luna Sătmarului a fost însă mai mult o demonstrație a progresului vădit al industriilor din această regiune.

Reglementarea comerțului exterior s'a făcut în ultimii ani în condițiuni mult mai bune decât mai înainte, și importatorii încă au fost în cea mai mare parte satisfăcuți, iar cererile s'au rezolvat mult mai repede.

Cu toate străduințele, nu s'a putut înlătura nici în cursul anului trecut acel rău necesar, care se numește: contingentarea, o mare pacoste asupra comerțului românesc, întrucât îngreădește orice putință de dezvoltare a afacerilor și transformă birourile comerciale în birouri de intervenții.

Dar și contingentarea cu restricțiile ei a adus pentru gospodăria statului avantajii ei, favorizând industriile naționale, și mărginind importul la articole absolut indispensabile: materii prime și diferite mașini.

Cât privește regiunea noastră, comerțul numai în jumătatea a doua, sau mai bine zis în cvartalul ultim al anului a arătat o înviorare mai mare, dar și în acest timp a fost stânjenit de lipsa de vagoane.

S'au exportat din această regiune spre Cehoslovacia, Germania, Austria și Ungaria următoarele: grâu, secară, ovăs, orz, porumb, semințe de floarea soarelui, turte de floarea soarelui, mac, mazărice, semințe de bostan, fasole, mere, nuci, pământ filtrant, pirită, plumb, mațe sărate, vite, trunchi de plopi scânduri de fag, de stejar și de brad, păr de capre, rămășițe de coarne, semințe de lucernă și trifoi etc.

Centrul exportului de semințe de lucernă și trifoi pentru întreaga țară este Satu-Mare.

Comerțul nostru exterior a mai fost ajutat în mare măsură și de Bursa de mărfuri nou înființată la începutul anului trecut în Satu-Mare pentru cele 3 județe cari gravitează aci: Sătmar, Sălaj și Maramureș sub egida Camerei de Comerț și de Industrie de aci, care a mutat Centrul de comerț de până acuma dela Oradea la Satu-Mare dând comerțului un început de consolidare și ușurând foarte mult comercianților exportatori transacțiunile comerciale.

Concentrându-se întreg comerțul în jurul acestei noi instituțiuni atât de indispensabilă, orașul Satu-Mare va deveni în scurt timp, cu ajutorul Bursei aceea ce de mult trebuia să fie pentru aceasta regiune: Centrul întregului export, care se scurge înspre Cehoslovacia și Germania.

În scurtul timp de cca. 7 luni de când funcțio – nează această bursă, a făcut un viriment total de Lei 72.017.060. – repartizat astfel:

la cereale: — — Lei 40.831.839.—

la făină: — — Lei 31.185.221.—

S'au cerut în acest scurt timp 28 expertize. Au fost înaintate Camerei Arbitrale 12 acțiuni, din care au fost judecate 4, retrase 3, în curs 5.

Pe lângă cerealele și în special grâul de calitate foarte superioară ce se exportează de aci, (cca. 4–5000 vagoane) și pe lângă semințele de lucernă și trifoi, cari aduc locuitorilor foarte frumoase venituri, se mai exportează din această regiune și mari cantități de produse forestiere.

Deși din pricina evenimentelor politice mondiale industria noastră forestieră a pierdut în ultimii ani o mare parte din piețele de desfacere, cu toate acestea această industrie în cursul anului 1936 a putut înregistra după atâta amorțeală, un an foarte mănos în activitate. Această ameliorare atât de simțitoare a acestui comerț se datorește în prima linie faptului că Rusia a încetat cu dumping-ul său de produse silvice, și astfel marile țări importatoare și în prima linie Anglia, au fost nevoite să se orienteze spre România în acoperirea trebuințelor lor, primind societățile din țara noastră importante oferte mai cu seamă de rășinoase.

În afară de lemnele de rezonanță, cari sunt foarte căutate, mai cu seamă în Germania, pentru fabricarea instrumentelor muzicale, se mai expor – tează și alte soiuri de rășinoase din regiunea Maramureșului, în Anglia, unde lemnul de Maramureș este și altcum foarte căutat din cauza calităților sale superioare.

Această împrejurare a determinat o vie activitate la toate fabricile mari de cherestea din regiune, ale firmelor: CAPS, „Someșana”, „Forestiera Lomaș”, „Industria Lemnului din Bicsad”, „Întreprinderile Forestiere din Cluj”, cari până acum lucrau numai pentru trebuințele interne și pentru Ungaria.

Înviorarea se observă nu numai la rășinoase, ci și la foioase. Așa cheresteaua de stejar și în special frizele pentru parchete au găsit debușeuri mari și sigure în Germania, Cehoslovacia și Ungaria, din cauza, campaniilor intense de construcții publice și particulare în aceste țări. Ce privește fagul și celelalte lemne de esență tare, acestea au avut cereri mai susținute în Anglia și Germania. Urcarea cererii în aceste țări a compensat suficient pierderea pieții spaniole.

În afară de cherestea s'au mai vândut la export și importante cantități de traverse de diferite categorii, grinzi etc. Și aci creșterea exportului s'a făcut concomitent cu reducerea cumpărăturilor de către C. F. R.

Din județul nostru și Maramureș s'au făcut exporturi mai cu seamă în Occident via terra, sau via terra și mare prin Danzig. Așa numai întreprinderile forestiere din Cluj au exportat 1600 vagoane lemne fasonate în țările nordice via Danzig.

În schimb exportul de vite a fost ca și inexistent. Cauzele sunt multiple, cele mai multe de ordin birocratic.

Prin Sindicatul exportatorilor de vite s'au exportat în cursul anului 1936 următoarele produse animale:

	<i>Austria.</i>	<i>Cehoslovacia.</i>	<i>Germania.</i>	<i>Palestina.</i>
carne	10800		111764	
vite	154		157	20
porci	2151	5126	109	
oi		2821		
untură		96641		
slănină		45683		

Un produs al acestei regiuni foarte căutat sunt fructele.

Exportul de fructe în anul 1936 a fost cu mult mai animat decât în anii precedenți.

S'a exportat în total peste 500 vagoane de mere, 300 vagoane de nuci în coaje, cca. 15 vagoane miez de nuci în Cehoslovacia, Germania, Austria și Elveția.

Un alt avantaj pe care l'a avut în anul trecut comerțul de fructe, a fost măsurile precaute luate din bună vreme pentru standardizarea fructelor, și împachetarea lor conform uzanțelor piețelor străine între cari au fost cursurile ținute pe lângă Camerele de Comerț cu comercianții exportatori în scopul standardizării și împachetării fructelor, fiind autorizați a exporta numai acei comercianți, cari au corespuns la examen în toate privințele.

Comerțul de bancă azi își continuă ascendența de consolidare.

În această regiune pe lângă Sucursala Băncii Românești, băncile cari sunt complet asanate și lucrează în toate compartimentele bancare sunt:

Sucursale de aci a Băncii Ardelene,

Casa Noastră,
Cassa de Păstrare din Județul Satu-Mare și
Banca Economică din Baia-Mare.

Toate celelalte bănci de aci și din provincie sunt considerate ca inexistente și numai un sprijin extraordinar dela B. N. R. ar putea infuza puțină viață.

O activitate intensă s'a produs în cursul anului trecut pentru punerea gospodăriilor comunelor rurale pe baze cooperatiste, prin înființarea unei Federale a Cooperativelor în Satu-Mare, și înființarea de Cooperative de consum și valorizare și Bănci populare în toate satele mai înstărite.

Deasemenea au înființat astfel de cooperative și funcționarii administrativi, învățătorii, funcționarii dela CFR. etc. legându-se mari speranțe de viitorul lor.

INDUSTRIA

Anul încheiat, mai cu seamă în ce privește consolidarea și progresul însemnat al industriilor noastre naționale are o foarte mare importanță.

Eșită complet biruitoare din lupta crizei economice, mulțumită conjuncturilor foarte favorabile ce i s'a creat prin sprijinul larg al statului, industria românească și-a adus în anul acesta din plin contribuția sa la menținerea monetei, la echilibrarea bugetului și la marele escendent, ce se manifestă în gospodăria țării

Repriza mondială a afacerilor, intensificarea producției pentru înarmare, și a tendinței de creare de stocuri disponibile, precum și sprijinul binevoitor al statului au contribuit în mare măsură, pentru mărirea, instalațiilor existente și pentru, crearea de noi industrii, aducând astfel toate aceste progrese vădite un important aport la emanciparea noastră economică.

Capitalurile teaurizate, parte în urma încrederii tot mai crescende față de refacerea economiei noastre naționale, parte de teama unei devalorizări au început a ieși la suprafață, iar lipsa produselor fabricate, precum și facilitarea într'un timp a importului de semifabricate de prima necesitate, au făcut ca producția industrială să crească într'un ritm neașteptat de viu, transformând într'o mare măsură întreaga structură economică a țării.

Pornită în aceste condițiuni foarte prielnice, activitatea tuturor industriilor a fost foarte intensă, producția totală industrială fiind mult superioară celei din anul precedent, ajutând astfel într'o largă măsură la creșterea simțitoare a valorii transacțiilor comerciale și la circulație în genere.

Firmele mai mari industriale din această regiune bogată sunt următoarele:

1. În industria metalurgică:

Fabrica de vagoane „Unio”
Fabrica de cărucioare „Dac”
Fabrica Princz

2. În industria lemnului:

CAPS
Forestiera Lomaș
Forestiera Someșana
Industria Lemnului din Bicsad,
precum și firmele din Maramureș.

3. Industria minieră:

Regia întreprinderilor Miniere și Metalurgice din Ardeal (R. I. M. M. A.) Societatea de mine francează, Băița

„Aurum”, Valea Borcutului,
„MICA”,
„Petroșani”.

4. Industria chimică:

„Phonix” Fabrică de acid sulfuric și produse chimice, Baia-Mare.

5. Industria hârtiei:

Fabrica de hârtie din Carei s. a., Carei-Mari.

6. Industria textilă:

Industria Textila Ardeleană a fiilor lui Chaim Freund

Fabrica de dantele a firmei Hajtajer,

4 fabrici de tricotaje

2 fabrici de panglici etc.

*

S’a lucrat intens, cu multă râvnă și cu multă pricepere în toate direcțiile și rezultatele sunt din cele mai satisfăcătoare.

Prosperarea comerțului, dar mai cu seamă a industriilor noastre cari aduc atâta bogăție țării, reînvierea creditului, cel mai puternic mijloc pentru dezvoltarea producției, valorificarea bunurilor, stimularea energiei și creșterea beneficiilor celor harnici, revenirea încrederii în respectarea angajamentelor, sunt tot atâtea semne ale revenirii noastre la viața normală sănătoasă. Auzim acordurile plăcute ale acelei simfonii creatoare, scrisă de cei mai aleși fii ai neamului nostru. Vedem înfiriparea peste tot a unei vieți noi, productive, corecte, simțim circulația normală și sănătoasă a sângelui în trupul până acum putregăit al statului și particularilor, și toate aceste semne de însănătoșire ne dau curaj și viață nouă.